

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК

РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

ISSN 0354-2246

ГОДИНА LIII – БРОЈ 23

БЕОГРАД, 10. ДЕЦЕМБАР 2004.

Цена овог броја 84 динара.
Годишња претплата 5.890 динара (аконтација)
Рок за рекламацију 10 дана.

1

На основу члана 24. став 2. Закона о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 25/02, 62/03 и 64/03), на усаглашени предлог традиционалних цркава и верских заједница,

Министар просвете и спорта и министар вера доносе

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму предмета Верска настава за средње школе („Просветни гласник”, број 6/03) додаје се програм предмета Верска настава као изборног предмета за III разред и факултативног предмета за IV разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-08/04-01

У Београду, 2. децембра
2004. године

Број 110-00-177/04-02

У Београду, 2. децембра
2004. године

Министар вера

проф. др Милан Радуловић, с.р.

Министар просвете и спорта

др Слободан Вуксановић, с.р.

ВЕРСКА НАСТАВА

ТРЕЋИ РАЗРЕД

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

ЦИЉ наставе у трећем разреду јесте да се ученицима аргументовано предочи да је Исус Христос једини спаситељ створеног света зато што је само у његовој личности остварена заједница тварне природе с Богом.

ЗАДАЦИ наставе православног катихизиса јесу да ученици:

- стекну свест о томе да је Тајна Христова циљ стварања света;
- уоче да је првородни грех променио начин остварења циља због кога је свет створен, али не и сам циљ;
- запазе да се Тајна Христова поистовећује са Литургијом;
- уоче да апостолским прејемством, посредством Духа Светога, преко Литургије и као Литургија, будуће Царство Божије улази у историју;
- запазе разлику између иконографског приказивања распећа и васкрсења Христовог у православној и ренесансној традицији.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Тајна Христова – јединство Бога и човека као циљ због кога је Бог створио свет.

Христово оваплоћење и страдање, смрт као последица греха првих људи.

Бог је васкрсао Христа из мртвих Духом Светим (превазилажење смрти за створену природу као плод слободне, личне заједнице Бога и човека у Христу).

Исус Христос као нови Адам и начелник све твари.

Улога Духа Светог у сједињењу људи и створене природе са Христом (Дух Свети конституише Цркву као конкретну Литургијску заједницу кроз крштење, миропомазање и рукоположење).

Литургија као икона истинског постојања света – Царства Божијег (спасење света заједничко дело Св. Тројице и људи; разлика између Бога и људи, али не и њихова одељеност).

Апостолско прејемство (епископ као икона Христа, свештеници иконе апостола, Литургија као икона будућег века).

Распеће и Васкрсење Христово у православној иконографији.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Циљ наставе у трећем разреду средње школе јесте да се ученицима аргументовано предочи да је Исус Христос једини спаситељ створеног света зато што је само у његовој личности остварена заједница тварне природе с Богом.

Тему *Тајна Христова...* треба реализовати на тај начин што ће се ученицима предочити одлуке 1. и 4. Васељенског сабора, затим то протумачити на основу Св. Писма, како Новог, тако и Старог завета. У оквиру ове теме треба ученицима скренути посебну пажњу на следеће чињенице: да је Христос потпуни човек и потпуни Бог, односно Син Божији, да су у једној личности Сина Божијег поново сједињене, „неразделиво и непроменљиво”, човечанска, односно тварна, и нетварна, Божанска природа, које су падом првог човека Адама биле разједињене. Указати, дакле, на паралелу између Христа, новог Адама, и старог Адама. На основу овог сједињења, Христос је постао нови Адам и једини посредник између Бога и створене природе, јер је једино у њему створена природа остварила сједињење с Богом, а на тај начин и бесмртно постојање. Такође, треба указати ученицима на то да су у остварењу тајне Христове пројављује слобода, како Божија у односу на човека, тако и човека у односу на Бога. Дакле, све оно што је први човек, Адам, требало да учини, а није учинио због слободног одбијања да то учини, учинио је Христос. Треба указати, такође, и на важност учења о Христу за нас људе и за наше спасење. (Погодно штиво за боље разумевање ове проблематике јесте чланак: Ј. Зизијулас, *Христологија и постојање*.)

Тему *Христово оваплоћење и страдање...* треба реализовати на тај начин што ћемо најпре изложити ове догађаје на основу описа Св. Писма Новог завета, а затим протумачити с посебним освртом на следеће елементе: да су оваплоћење и страдање Христово два различита догађаја, односно да оваплоћење Христово не садржи истовремено и смрт, као што је случај код нас људи који почињемо

да умиремо кад се родимо. Христос није рођен на исти начин као и ми људи, од мужа и жене, он је Син Божији који се слободно рађа као човек и слободно страда, и то ради нашег спасења, будући да је Бог, и зато нестрадалан и нематеријалан, тј. учинио је оно што је први човек Адам одбио да учини што нас упућује на закључак да је Син Божији постао човек и страдао због греха првог човека Адама. У Христу је откривен циљ због кога је Бог створио свет и човека на крају стварања, тј. да је Бог створио свет да се сједини с Њим кроз човека, у једној личности и да тако постоје вечно, што нас опет упућује на закључак да би се тајна Христова остварила и да први човек није погрешно, зато што је та тајна сједињење Бога и човека и што без тог сједињења тварна природа не би могла да постоји. Међутим, овде треба ученицима указати на то да смрт није саставни део првобитног Божијег плана о свету, већ да је она последица греха првог човека Адама. Дакле, да није било греха, не би било страдања и смрти, односно да први човек Адам није погрешно, он би постао Христос и не би окусио смрт. После греха, смрт је постала реалност за читаву природу и преноси се преко природног рађања.

Овом темом се наглашава врло важна чињеница да без сједињења с Богом, односно сада са Христом, ниједно створено биће не може да превазиђе смрт. Ова констатација нас упућује на закључак да се спасење остварује једино у Цркви, односно у Евхаристијској заједници, јер је ту присутан Васкрсли Христос и једино тамо можемо остварити заједницу с Њим.

Тему *Бог је васкрсао Христом...* треба такође обрадити најпре на основу сведочанстава о овом догађају забележених у Св. Писму Новог завета. Приликом развијања ове теме, треба ученицима указати на то да је Бог васкрсао Христа из мртвих, Духом Светим. Ово је важно због тога што се том констатацијом истиче да спасење, као превазилажење смрти за створену природу, није ствар природе, односно није механички, природни процес, већ је ствар слободе Божије и да се оно појављује као нови начин постојања створене природе, као литургијска заједница. Јер, Свети Дух својом делатношћу ствара литургијску заједницу – Цркву. Васкрсење Христово дакле, упућује на есхатолошки догађај свеопштег васкрсења мртвих и конституисања Царства Божијег који ће се догодити када то Бог Отац буде благословио, а Васкрсење Христово, односно литургијска заједница, јесте његов залог и предокус.

Такође, треба, скренути пажњу ученицима да се Васкрсли Христос појављује у литургијском сабрању као онај који начелује Литургији и приноси Богу Оцу дарове Цркве, односно целу Цркву, о чему нам сведочи најпре Св. Писмо Новог завета, а затим и сама литургијска пракса Источне Цркве.

Темама: *Исус Христос као нови Адам...* и *Уложа Духа у сједињењу људи са Христом...* треба ученицима обратити пажњу на то да је Исус Христос савршен човек и да се једино у заједници с Њим остварује заједница с Богом. Ту заједницу са Христом људи могу да остваре једино посредством Духа Светога кроз Крштење у коме се показује наша слободна одређеност за Христа и вера у Христа као Спаситеља и уласком у Литургијску заједницу. На овај начин Дух Свети конституише Цркву као Литургијску заједницу људи и природе с Богом у Христу.

Тему *Литургија као икона Царства Божијег...* треба реализовати путем описа Литургије у контексту вере у обећано будуће Царство, указујући ученицима посебно на идентичност структуре Царства Божијег и Литургије: Христос окружен апостолима, анђелима и народом, односно епископ окружен свештеницима, ђаконима и народом. Такође, треба ученике упутити на то да је Литургија икона будућег Царства Божијег, а не слика прошлости. Ради разумевања разлике између иконе и слике, треба поћи од тога да је Царство Божије будући догађај, који се још увек није у потпуности остварио, али то Царство присуствује сад и овде, у икони преко Литургије. Зато је епископ у Литургији икона Христа, свештеници су иконе апостола итд. Односно мимо Литургије не постоји Царство Божије. За разлику од иконе, која онтолошки садржи Царство Божије, иако не и у потпуности, зато што је Царство Божије догађај будућности, слика подразумева Царство Божије као стварност која паралелно постоји са Литургијом или, пак, стварност која је постојала у прошлости. У овом контексту, ако слике, односно Литургије, и нема, прототип, тј. Царство Божије, и даље постоји. Ова разлика између иконе и слике, која се среће у контексту Литургије и Царства Божијег, утолико је неопходна, уколико желимо да су Христос и Дух Свети реално присутни у Литургији, сад и овде, преко њених чланова, а што је неопходно ради нашег спасења, а не да у Литургији ми глумимо њихово присуство, будући да су они одвојени од нас и да су горе на небу, док су чланови литургијске заједнице само обични људи.

(У контексту одређења иконе и поређења иконе и прототипа, треба навести одлуку 7. Васељенског сабора, док се за одређење односа између Литургије Царства Божијег треба послужити посланицама Св. Игњатије Богоносца, као и студијом Ј. Зизијуласа, *Евхаристија и Царство Божије*).

Тему *Апостолско преемство* треба реализовати на основу закључака који ће следити из претходне теме, а они су следећи: будући да Христос и Дух Свети својом делатношћу доносе у историју будуће Царство Божије, Литургија није понављање догађаја из прошлости, већ је икона будућег стања ствари у Царству Божијем. Дакле, оно што треба подразумевати под „апостолским преемством“ јесте то да се Црква конституише не на основу прошлости, већ на основу будућности. Дух Свети, који кроз рукоположење конституише Цркву као Литургијску заједницу, чини то искључиво у оквиру Литургије – дарове и службе које раздаје људима чини за Литургију и ради ње. Отуда је сваки епископ у Литургијском сабрању икона Христа и свака Литургијска заједница под једним епископом је потпуна Црква – Једина, Света, Васељенска и апостолска. (Као помоћна литература за ову тему може да послужи студија: Ј. Зизијулас, *Апостолско преемство*).

У контексту иконографског приказивања Тајне Христове, односно оваплоћења, страдања, Васкрсења и Вазнесења Христовог, као и силаска Св. Духа на апостоле, треба ученицима посебно указати на литургијски оквир ових тема, тј. на однос у коме ови догађаји стоје с будућим Царством Божијим. (На пример, икона оваплоћења приказује да се у вези са рођењем Христовим дешава нешто необично, што није својствено рођењу обичне деце, односно да се родио Спаситељ света, да страдање Христово на крсту указује на то да смрт није последњи догађај којим се све завршава, већ да оно указује на наду васкрсења. Васкрсење Христово приказује Христа који не васкрсава сам, већ Он силази у Ад и васкрсава сав род људски итд.).

Опште напомене

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да дВипостас, односно да опрквени и да дА смисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичиних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се славе. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи у: Јустин Поповић, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац, последње издање.)

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА – (ILMUDDIN)

ЦИЉ наставе исламски вјеронаук (илмудин), у трећем разреду средње школе, јесте да ученици стекну општа знања о вјери и религији.

ЗАДАЦИ наставе су да ученици:

- упознају шта је вјера, а шта је религија;
- уоче заједничке елементе религија;
- стекну основна знања о најстаријим религијама и о историји религије на подручју западног Балкана.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Вјера и религија

- Дин (религија) и вјера;
- Tewhid – исламски монотеизам;

- Шта је религија;
- Различити аспекти проучавања религија;
- Поријекло религија;
- Религија у предисторији.

Највећи посланици

- Улу-л-азм – посланици одлуке;
- Адем – отац човјечанства и први посланик;
- Нух – први посланик на земљи, први сукоб tew/хида са политеизмом;
- Ибрахим – праотац каснијих вјеровјесника и градитељ Кабе;
- Муса – посланик који је срушио највећу тиранију на земљи, који је непосредно разговарао са Алахом джш. и коме је објављен Теврат;
- Иса – син Мерјемин, знамење свјетовима, посланик Инд'ила;
- Мухаммед а.с. – посланик човјечанства, посланик Кур'ана и милост свјетовима.

Вјера и друштво

- Вјера и наука;
- Божија објава – wahj;
- Утицај „tewhid” – монотеизма на живот.

Заједнички елементи религија

- Свете књиге: Библија, Стари завет, Нови завет, Тора, Талмуд, Кур'ан часни;
- Појам гријеха: Гријех у јудаизму, Гријех у хришћанству, Гријех у исламу;
- жртва-курбан;
- Ходочашће: Јерусалем – свети град јудаизма, хришћанства и ислама;
- Бејтуллах-Каба: симбол изворне вјере у једног и јединог Бога.

Најстарије религије

- Религије Блиског истока;
- Религије древног Египта.

Живе религије истока

- Хиндуизам;
- Будизам.

Хисторија религије на подручју западног Балкана

- Политеистички култови;
- Римски политеизам;
- Долазак хришћанства.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава, у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповјерење према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Због тога, вјероучитељ у средњој школи мора поћи од чињенице да је он човјек који „развија” баријере неповјерења. Зато је, у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су бирание тако да се млади човјек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, потом заузима свој став, а „чисто вјерски приступ” је свјетло које му помаже да правилније и цјеловитије заузме став.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вриједност, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК

ЦИЉ наставе вјеронаука је вредновање вјерских и социјалних датости у кршћанству и људској заједници са нагласком на одговорно стварање бољег свијета. Младе водимо оним ставовима и истинама које научава Катекизам Католичке цркве. Овдје доносимо само наслове појединих наставних тема и јединица.

Мисао водиља наставе вјеронаука трећег разреда је изградња комплетне и одговорне особе у односу према себи, према вјерским вредностама, према другим људима и коначно да се осјећа позваним да те вредноте не само спознаје и говори него и потврђује животом. Теме омогућују младом човјеку самоконтролу, упућују га на избор надахнућа, одгајају за изградњу правилних ставова према другима и коначно упућују на функционалност вјере у његовом животу.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Увод

– Упознавање ученика са садржајима програма католичког вјеронаука за III разред.

Темељ личности

- Вјера повјерење (Вјера као дар и искуство);
- Човјек са правима и дужностима (Људско достојанство);
- Савјест као мјесто одговорности (Изградња савјести као норме дјеловања);
- Антрополошки аспекти одговорности (Вредноте које изграђују ове аспекте);
- Човјек према другом и другачијем (Дијалог);
- Суживот и толеранција (Темељи суживота).

У служби човјека

- Исус Крист као бранитељ људских права (Исус Крист човјек за друге);
- Црква као Исусово дјело за остваривање његова краљевства (Љубав као врховна норма Крстова краљевства);
- Црква као друштво и као отајство (Изградња друштва по Цркви и у Цркви);
- Људска заједница – држава (Права и дужности људске заједнице);
- Црква и политика (Одвојено а сураднички на опће добро);
- Познавање других религија (Остваривање права на различитост);
- Велике религије Истока (Облици духовности тих религија);
- Ислам (Вредноте и допринос опћој култури).

Изградња крепосног човјека

- Отајство Божића (Слављење са нагласком на Крстово човјештво);
- Божанске крепости (Појам и улога);
- Вјера (Пракса);
- Уфање (Божића снага у нама);
- Љубав (Живот с другима);
- Праведност (Сваком своје);
- Јакост (Устрајност у себи);
- Разборитост (Краљица крепости);
- Умјереност (Златна средина);
- Стечене крепости (Врсте и начин стјецања).

Свједочанство

- Средства крепосног живота (Сакраменти и молитва);
- Кршћанска молитва (Значење и врсте);
- Живот по вјери (Кршћанска аскеза);
- Сједочење (Једино послане вјерника).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска поука у средњој школи је особито деликатна. Средношколац се нашао у новој средини, пред новим изазовима, могућностима и препун жеља да их оствари. Основни проблем је неповјерење према новој средини, према самоме себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од те чињенице да је катехета човјек који „развија” баријере неповјерења. Стога је у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а онда на спознајном подручју. Зато су теме тако и бирание да се млади човјек прво задиви даној чињеници, доживљају, садржају да према њој мора

заузети свој став а „чисто вјерски приступ” је свјетло да правилније и цјеловитије олакша заузимање става.

Начин реализације наставе вјеронаука и овај пута искључиво иде путем искуства, доживљаја, догођенога тренутка, а основна мисао водила је открити себе као вредноту, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

ЕВАНГЕЛИЧКО-ЛУТЕРАНСКИ ВЈЕРОНАУК СЛОВАЧКЕ ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ наставе вјеронаука у овом разреду је учвршћивање вере у Господа Исуса Христа као Главе цркве.

ЗАДАЦИ наставе вјеронаука су да ученици:
– стекну шири и целовит поглед на учење и живот цркве;
– упознају организациону структуру, поруку и рад Словачке евангеличке а.в. цркве;
– у интересу узајамног заједничког живота и на основу сазнања развијају позитивне ставове према припадницима других верских заједница, њиховој традицији и култури.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Црква и њено учење

- Видљива и невидљива црква;
- Подела цркве: католичка, православна, евангеличка калвинска, евангеличка а.в., еноминације – секте.

Порука и активност цркве

– Порука цркве и активности које представљају основу богослужења у евангеличкој цркви.

Благословено дело цркве у свету

- Црква и матерњи језик;
- Служба за народ;
- Црква као културни чинилац;
- Држава;
- Екуменски рад.

Црква и њено уређење

- Уређење цркве – црквени Устав;
- Законодавна и правна тела;
- Права и дужности чланова цркве.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од чињенице да је катехета човек који „разбија” баријере неповерења. Због тога, у реализацији наставне јединице, нагласак је на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су тако бирани да се млади човек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став а „чисто верски приступ” је светло које му помаже да правилније и цјеловитије олакша заузимање става.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водила је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

Приручници:

Jaroslav Kušnir, Darina Kušnirova: *VIEM, KOMU SOMUVE-RIL...* Transcius Liptovsky Mikulaš, 1999.
Mikulaš Adamčík, Julius Madaras, Jan Lacko: *KRISTOV CIR-KEV* Transcius, Liptovsky Mikulaš, 1993.

ВЕРСКО ВАСПИТАЊЕ РЕФОРМАТСКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

ЦИЉ верског васпитања реформатске хришћанске цркве је да ученик упозна Цркву кроз историјске токове, главна начела промене односа Цркве и државе.

ЗАДАЦИ наставе верског васпитања јесу да ученици:

- препознају историјске догађаје и односе Господара историје;
- схвате значај настанка хришћанства, отцепљење од јудаизма, узроке прогонства...;
- схвате настанак хришћанског учења, догми и њихов значај;
- на вишем нивоу врше анализу.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Тема	Библијски текст	Минимум
Хришћанство у јудаизму – хришћанство код погана	Дјела апостолска 2:42-74, 10:34-35, 13:46-49	
Од прогнанства до обавезе (до цркве у држави)	Јеврејима 11:33-38, Фил. 1:29	Историјски датуми: 313, 325, 381, 431, 451
Настанак хришћанског учења, теологије	1 Пет. 2:1-12 2 Пет. 2,9	Константин, Теодосије, Арије
Разлике у развоју западне-источне цркве	Мк. 16:14-18	
Хришћанство на Истоку		
Хришћанство на западу, живот са поганима	Јн. 17:15	Историјски датуми: 529, 754, 1054, 107, 1099, 1122, 1225
Однос цркве и државе Инквизиције	1 Тим. 3:1-2 2 Пет. 2:18, 3:17	
Кризе у папизму, раскид цркве на западу	Мт. 22:29; Мк. 12:24	Историјски датуми: 1309-7, 1378-1414, 1409, 1414-18, 1415, 1431, 1439, 1447-1521
Хуманизам и ренесанса	1 Кор. 11:19	
Знакови предреформације: Виклиф и Хус	Јер. 9:23-24 Јн. 13:15	
Историја цркве пред реформацијом (X–XV столеће)	Јн. 17:26, Ром. 1:18-23	Историјски датуми: 972, 997, 1000, 1055, 1417; Бруно, Адалберт (Adalbert), Гелерт (Gellert)

Култура у хришћанству у XI–XIII столеће

Хуманизам и ренесанса

Реформација у Европи

Мартин Лутер Ром. 1:17 31.10.1517.

Еф. 2:8-10 Ром. 5:1-8

Улрих Цвингли; Реформација у Немачкој – Швајцарска
1521, 1529, 1530, 1531, 1534, 1536, 1549, 1555, 1559, 1545-63, 1566 Лутер, Меланхтон (Melanchton), Цвингли, Булингер (Bullinger), Калвин, Фарел (Farel), Безе (Beze), Еразмо, Сервето (Serveto), Минцер, Менон (Mennon), Карафа (Carafa), Лојола.

Жан Калвин и реформација у Женеви Јн. 3:35-36

Главна теолошка начела реформације Јн. 3:16

Споредна струјања у реформацији

Протуреформација

Развитак цркве после синода у Триденту Јер. 2:7-8

1618-19, 1773, 1869-70, 1891, Гомар (Gomarus), Амесије (Amesius), Кокеј (Coccejus), Спенер (Spener), Франк (Francke), Зинзендорф (Zinzendorf), Весли (Wesley), Бунуан (Bunuan)

Западна и северна Европа у време протуреформације Дјела апостолска 4:12

Јужна и средња Европа у XVII стољећа

Црква, држава и култура у XVIII–XIX стољећа

Протестанска, ортодоксна и пиеизам Пуританизам Золт (Zsolt.) 95:1-7 (Псалм)

Римокатоличка црква и источна ортодоксна у XVIII–XIX стољећу

Реформација на подручју Мађарске Јел. 2:1-5 (откр.)

Алберт Свајтер (Albert Schweitzer), Карл Барт (Karl Barth), Дитрих Бонхоефер (Dietrich Bonhoeffer), Рудолф (Rudolf), Бултман (Bultmann).

Протестанска струјања у Европи Ез. 34:5-6

Протестанска теологија у XX стољећу Зорлт (Zsolt.) 25:4-5

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од чињенице да је катехета човек који „разбија” баријере неповерења. Због тога, у реализацији наставне јединице, нагласак је на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су тако биране да се млади човек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став а „чисто верски приступ” је светло које му помаже да правилније и целивистије олакша заузимање става.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водила је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

ХРИШЋАНСКА ЕТИКА ЕВАНГЕЛИЧКО ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ и ЗАДАЦИ наставе хришћанске етика евангеличко хришћанске цркве а.в. садржани су у речима:

„Ти си Христос, Син Бога живог!” Јов. 16,16
„Ја,... Верујем у Исуса Христа,... Господа мог!...”

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Порекло Исусово. Породица. Место рођења. Испуњење пророчанства. Основна мисао: Дом Давида и Марије, порекло Давидово. Владавина Херодеса. Исус је обећани Месија.
Циљ: разумевање великог значаја, за хришћанство, рођење Исуса.

Покрет Исуса и Јована Крститеља. Исус у кругу Јована Крститеља. Исус ставља на страну Тору. Уздрављење код Бетхесди. Основна мисао: Карактеристична црта кумранске заједнице. Пракса крштења Јована Крститеља и његова веза са Тором. Исусово схватање Торе и његово тумачење.
Циљ: упознавање разлике и сличности између Кумрана и Јована Крститеља.

Библијски квиз:

Како се звао анђео послан од Бога Марији?

а) Микаел; б) Гаврил;
в) Уриел.

Како се звало место, где је живела Марија?

а) Сикар; б) Јерихо; в) Назарет.
Ко је био пореклом из дома Давидовог?

а) Марија; б) Јосиф; в) Јован Крститељ.

Које је било занимање Јосифа?

а) Пастир; б) зидар; в) тесар.

Исус у Галилеји.

Избор дванајестих апостола.

Исус учи и чини чуда.

Сукоб са фарисејима и законницима.

Циљ: откривање особе Исус Христ, његов постој и веза са верским групама.

Основна мисао: Ученици, њихова мисија. Фарисеји, садусеји.

Херодосова странка, зелоти.
Опраштај грехова, пост, месијашка очекивања, месијашке титуле.

Исусов рад у Јудеји.

Васкрсење Лазарево

и одсуђујући постој великог већа. Исус у Јериху и Бетанији.

Циљ: упознавање са изјавама Исуса о себи и свом Оцу, неизбежан конфликт између Исуса и великог већа Израела.

Основна мисао: „Ја сам” – изреци, „Исус као Добри Пастир”, Исус као утеловатељ небеског Оца.

Последња недеља.

Исусов улазак у Јерусалим.

Последња вечера.

Хапшење Исуса.

Верска – законска парница.

Политичка парница.

Основна мисао: Првосвештеник и његов верски и политички значај. Деловање синедриона.

Изрека „Ја сам” – у верскозаконској парници. Уред прокураторски. Личност Пилата.

Библијски квиз:

Зашто је улазио Исус у Јерусалим?

а) хтео је доказати своју моћ јавно; б) хтео је испунити старозаветна пророчанства; в) народ у њему препознаје ослободитеља.

Када је била последња вечера?

а) Четвртак; б) петак;
в) на Ускрс.

Зашто је осудио Пилат Исуса?

а) у њему је видео бунтовника;
б) био је сагласан са синедријом; в) бојао се да не изгуби прокуратуру.

Зашто су осудили Исуса у дому првосвештеника?
а) јер је себе називао краљем;
б) јер је поступио као Син Божији; в) јер је организовао побуну.

Нови Завет – Јеванђеље по Марку.

Циљ: упознавање карактеристичних црта Марковог јеванђеља.

Јеванђеље по Матеју.

Циљ: упознавање карактеристичних црта Матејевог јеванђеља.

Јеванђеље по Луки.

Циљ: упознавање ученика са карактеристичним цртама јеванђеља по Луци.

Јеванђеље по Јовану.

Циљ: упознавање карактеристичних црта Јовановог јеванђеља.

Библијски квиз.

Ко је први видео васкрснутог Исуса?

- а) ученици из Емауса,
- б) Петар,
- в) Марија Магдалена.

Зашто није хтео поверовати Тома у Исусово васкрсење?

- а) сматрао је немогућим,
- б) мислио је да га остали воде за нос, в) мислио је да су остали ученици криво информисани.

По чему су ученици из Емауса препознали Исуса?

- а) по томе како је тумачио Писмо о благослову и прелому хлеба за столом,
- б) препознали су га још на путу.

Дела апостолска

Циљ: упознавање првотне цркве, старешине, мисије и проблема са којима су се сукобили.

Павлова посланица Римљанима

Циљ: упознавање апостолског писма које расправља важна теолошка питања.

Павлова посланица Коринћанима

Циљ: упознавање живота хришћана у том граду, њихови проблеми и како их Павле води и учи да би упознали истину.

Павлова посланица Галатима.

Циљ: развијање осећања узајамне повезаности заједнице и хришћанске етике, као и сагледавање последице.

Час ученика – дијалози.

Циљ: оспособљавање за решавање свакодневних проблема у животу у узајамној повезаности вере и живота.

Основна мисао: Збор, личност Маркова. Тајна Исуса, Исус по Марку: човек учитељ, Син човека, Син Божији. Чуда и краљевство Божије.

Основна мисао: Црква код Матеја, Црква и краљевство Божије, крај векова, Исус по Матеју – Господ који живи у заједништву. Ученици по Матеју.

Основна мисао: Лука као верник. Спасоносно доба: – 10 доба обећања, 11 доба Исуса, 13 доба Цркве. Исус по Луци. Исусова поређења.

Основна мисао: Личност писца и збор. Важни појмови и теме: – 14 хлеб живота, 15-16 час последњи, 17 изреци: „Ја сам!”, Исус по Јовану. Исус васкрсење и живот.

Павлова посланица Ефесцима и Колошанима.

Циљ: уочавање сличности и разлике ове две посланице као и заједништво свих људи у Христу.

Посланица Филипланима и две посланице Солуњанима.

Циљ: упознавање примаоца писма – Црквене општине у Филипину и Солуну – да преузму од апостола како треба волети живот и имати радост од живота.

Пастирске посланице

Тимотеју, Титу и Филемону.

Циљ: уочавање правог, узаног и личног контакта између апостола и његових сарадника.

Час ученика – дијалози.

Циљ: уочавање да свако ко свој живот препусти важећим хришћанским нормама, његов ће живот постати потпунији. *Моћуће је навесити неколико примера из Библије, али и из живота верника.*

Посланица Јеврејима.

Циљ: уочавање да позивање на Стари Завет и стара догађања добија нова тумачења у светлу учења Исуса Христа.

Опште „католичке” посланице: Јаковљева, Петрова, Јованова и Јудина.

Циљ: упознавање стила ових писама, ауторовог циља и најважније посланице.

Јованово откривење.

Циљ: упознавање и разумевање апокалипсе као књижевне врсте као и вести из те књиге.

Час ученика – дијалози.

Циљ: провера знања, која су ученици стекли на овим часовима, кроз слободну дискусију.

Реформација 1517–1648.

Циљ: показати ученицима неопходност реформације – обнове цркви, јер јединствени извор цркве јесте јеванђеље.

Религија и религиозност.

Циљ: стицање знања о религији и њеном значају.

Крст – крштење.

Циљ: разумевање основног садржаја крста, његове увете као и последице.

Заједница – заједништво Света Причест.

Циљ: уочавање како Света Причест остварује заједништво са Христом и са другим човеком.

Основна мисао: Појам цркве. Христос као једина глава Цркве. Лик новог човека у Христу. Писма са робије апостола Павла.

Основна мисао: Радост у Христу. Живот у Христу. Смисао хришћанског живота и радости. Хришћанска слика будућности веза са свакодневним животом.

Основна мисао: повезаност и сарадња апостола и његових блиских сарадника, како треба да изгледа служба свештеничка; прихватити и живети важеће норме.

Основна мисао: Проблематика ауторства и адресата. Исус као остваритељ старозаветних обећања. Претварање старозаветних слика и симбола у свет Новог Завета.

Основна мисао: Специјалност општих („католичких”) посланица. Јаковљева практична теологија, живот, вера и дела. Карактеристична црта Јованове теологије.

Основна мисао: Апокалипса, есхатологија, јеврејска очекивања. Заузимање става у вези са другим доласком Исуса Христа. Упознавање симболике.

Основна мисао: Лутер као реформатор. Борба за чистоту јеванђеља. Животопис Лутеров. Света причест, слобода човека, Лутерова формула: 18 једино Свето Писмо – 19 једино Христос – 20 једино вера – 21 једино милост.

Основна мисао: појам религије, њене мотивације – 22 Религиозност као доживљај – 23 Религиозност као култура – 24 Религиозност као традиција.

Основна мисао: Крст као сакрамент – светост. Пракса крштења: – 25 код детета – 26 код одраслог.

Основна мисао: Света Причест – коинонија, тело Христово. Заједништво верника. Моје место у том заједништву. У учењу апостола Павла видети како функционише то заједништво – као „једно тело”.

Друштво и појединац.

Циљ: упознавање проблема друштва као и појединаца. Етичка позадина проблема.

Основна мисао: прва појединаца и његова дужност према друштву – 27 дужност друштва према појединцу – 28 мањина – 29 већина. Различите форме понашања: алкохолизам, дрогирање.

Наука и етика.

Циљ: упознавање проблематике развоја науке и развијање властитог мишљења о том развоју.

Основна мисао: – 30 наука и вера нису у међусобном сукобу – 31 и наука мора да има своје етичке границе – 32 које не сме прелазити – 33 могућност – 34 преграде – 35 одговорност науке за свет.

Свет који нас опкољује.

Циљ: изграђивати одговорност за околину.

Основна мисао: – 36 одговорност за свет који нас опкољује – 37 упознајмо библијске темеље те одговорности – 38 Бог нам је дао овај свет да се о њему бринемо.

Вредност живота.

Циљ: формирање гледишта шта чини вредним људски живот.

Основна мисао: – искуство – мудрост – поштовање. Човек верна слика Бога? Човек веран лицемер.

Питања.

Циљ: упознавање библијске као и теолошке позадине патње, као и смрт.

Основна мисао: Зашто има патње? Зашто човек мора умрети? Да ли је еутанузија решење за све?

Час ученика – дијалози.

Циљ: проверити научено градиво кроз слободан разговор.

Крај школске године.

Циљ: поновити пређено градиво.

Основна мисао: Колико позитивних искустава је донела у наше животе ова школска година помоћу веронауке?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програма реализовати кроз часове обраде и утврђивања садржаја, а примена садржаја треба да се реализује и систематизује у практичном животу. Часове обраде организовати кроз стални дијалог вероучитеља и ученика.

На часовима, поред уџбеника, користити и друга наставна средства.

ВЕРОНАУКА – ЈУДАИЗАМ

ЦИЉ наставе веронаука – јудаизам у овом разреду средње школе јесте да ученици стекну основна знања о основама средњовековне јеврејске религије, о ционизму, холокаусту, као и о основним појмовима религија као што су хришћанство, ислам и будизам.

ЗАДАЦИ веронаука – јудаизам јесу да ученици:

– упознају главне токове средњовековне јеврејске религијско-философске мисли и њен утицај на социјални положај Јевреја у нејеврејској средини, период еманципације, проблеме идентитета и асимилације, са појавама и ширењем нетрпељивости према Јеврејима, антисемитизам, историјом Холокауста, основним поставкама ционизма;

– упознају основне елементе хришћанства, ислама и будизма.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**III разред**

(1 час недељно, 30–32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35–37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Саадја Гаон.
Мајмонид.
Јеуда аљеви.
Јосеф Албо.

Хасдај Крескас.

Герсонид.

Менделсон.

Јеуда Алкаљ.

Теодор Херцл.

Ционизам.

Холокауст.

Хришћанство.

Ислам.

Будизам.

Слободна тема.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програма реализовати кроз часове обраде и утврђивања садржаја, а примена садржаја треба да се реализује и систематизује у практичном животу. Часове обраде организовати кроз стални дијалог вероучитеља и ученика.

Настава веронауке – јудаизам у овом разреду остварује се кроз пет тематских целина и то су:

1. *Прва тема*: упознавање са основама средњовековне јеврејске религијске философије, главни философи, њихови ученици.

2. *Друга тема*: Мозес Менфелсон (Moses Menfelson) и његово време, еманципација.

3. *Трећа тема*: ционизам, рабин Јуда Алкалај (Juda Alkalaj), Теодор Херцл (Theodor Hercl).

4. *Четврта тема*: Холокауст.

5. *Пета тема*: Основни појмови о хришћанству, исламу и будизму.

Вероучитељ ће у годишњем и месечном плану рада садржаје сврстати у тематске целине и одредиће потребан број часова за њихову реализацију.

На часовима, поред уџбеника, користити и друга наставна средства.

ВЕРСКА НАСТАВА – факултативни предмет**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД****ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)**

ЦИЉ наставе у четвртном разреду јесте да се кроз развијање задатих тема ученицима укаже на то да историја има свој циљ и да се тај циљ састоји у томе да створени свет постане Царство Божије, односно да се превазиђе смрт.

ЗАДАЦИ наставе православног катихизиса су да ученици треба да:

– уоче да историју ствара Бог са човеком као слободним бићем, са једним конкретним циљем;

– испитујући историјске догађаје, проникну у њихов крајњи смисао;

– уоче да се у делима људи огледа тежња за личним и бесмртним животом;

– науче да оцењују историјске догађаје на основу тога колико они дају правилан одговор на проблем превазилажења смрти у природи и слободног постојања човека као личности;

– упореде Литургију и литургијски начин постојања света са истином која подразумева превазилажење смрти и постојање човека као личности, као апсолутног и непоновљивог бића;

– уоче да православна уметност приказује свет не онаквим какав је сада, смртан и пролазан, већ какав ће бити у будућем Царству;

– стекну свест о томе да Црква није од овога света, али да је у свету и да постоји ради спасења света.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

- Хришћанско схватање историје (старојелинско и савремено схватање историје без Бога).
- Есхатон – будуће Царство Божије као узрок Цркве и историје (последњи догађај, догађај Царства Божијег даје валидност и постојање историјским догађајима).
- Смрт природе као разједињење, распадање и смрт личности као прекид заједнице са личношћу за коју смо били везани, коју смо највише волели.
- Литургија нам открива и циљ због кога је Бог створио свет и људе (да свет постане Царство Божије у коме неће бити смрти).
- Помесна и Васељенска Црква, њихов однос.
- Јединство Цркве (на помесном и васељенском нивоу).
- Теологија православне уметности (књижевности, сликарства, архитектуре, музике...).
- Црква и свет (њихов однос).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Теме: *Хришћанско схватање историје и Есхатон... као узрок историје...* треба реализовати на основу библијског описа историје, с посебним нагласком на томе да је историја процес који води ка остварењу конкретних циља, односно да историја има почетак и да иде ка једном конкретном циљу. Библијски приступ историји треба супротставити јелинистичком схватању историје као вечног кружења у истом, што у ствари и није историја.

Циљ историје, онако како га види хришћанство, јесте остварење царства Божијег као победе над смрћу и вечни живот створене природе. У том процесу учествује Бог, и то увек преко конкретних људи, и људи, који то слободно желе, а који ту своју делатност пројављују у конкретним историјским догађајима. Дакле, у стварању историје учествује Бог, Св. Тројица и људи. У односу на последице које проузрокују конкретни историјски догађаји, историја се може поделити на Библијску, односно Божанску, која ће имати вечну, онтолошку вредност и на ону која то није. (Као помоћ у реализацији ових тема може да послужи студија: Г. Флоровски, *Недоумице историјчара Хришћанства*, у зборнику његових чланака под насловом *Хришћанство и култура*, Београд, 1995. стр. 47-84.)

Тему *Смрт у природи...* треба реализовати на основу констатације да она постоји у природи и описа начина на који се смрт манифестује у природи. Међутим, оно на шта би ученицима требало посебно указати кад је у питању догађај смрти јесте разлика између доживљавања смрти у контексту природе и личности. Смрт као јединствен феномен је за природу нешто позитивно, док је она виђена из перспективе личности „последњи и најгори непријатељ постојања” (1. Кор. 15,26).

Могућност превазилажења смрти треба испитати у контексту литургијског постојања људи и природе, односно у контексту структуре будућег Царства Божијег као личне, слободне заједнице, тј. јединства Божанске и човечанске природе, с посебним освртом на то да се у овом јединству чува неповредивост створене природе као и конкретност сваког бића и личности. Поред личног искуства да заједница личности даје предокус победе живота над смрћу, на које треба скренути посебну пажњу ученицима, треба се позвати пре свега на сведочанство ап. Павла (1. Кор. 15) које се темељи на Литургији а у коме он каже да ће свеопште васкрсење из мртвих, као последњи догађај, дати валидност, односно да ће тај догађај имати литургијску форму, односно последње васкрсење ће бити васкрсење заједница у Христу и око Христа. У овом контексту је и Христово васкрсење као историјски догађај пре свега Литургијски догађај, а не индивидуални чин.

Циљ стварања света и човека, дакле, јесте да он постане *Космичка Литургија* у којој неће бити смрти.

Тему *Помесна и Васељенска Црква, њихов однос* треба реализовати у контексту објашњења православне традиције, јер је Црква икона Св. Тројице. Као што је у Св. Тројици свака Божанска личност потпуни Бог, и Отац и Син и Свети Дух, и ниједна од њих не може да постоји мимо заједнице са другом личношћу, и свака литургијска заједница под једним епископом је пуна Црква, али само кад је у заједници са свим осталим Црквама. Треба ученицима

указати и на то да кад се говори о Цркви, не полази се од универзалне, безличне Цркве, већ од конкретне Литургијске заједнице под једним епископом, која тада представља заједницу са свим осталим Црквама. Слично је то као кад говоримо о Једном Богу; под једним Богом подразумевамо Оца као једну конкретну личност, који је у заједници са Сином и Духом, а не говоримо прво о безличном, апстрактном Божанству, да бисмо касније дошли до конкретних личности. Све то има следеће последице: најпре то да је свака помесна Црква пуна Црква, а не део Цркве; да су сви епископи равноправни међу собом и да ниједан епископ, односно ниједна помесна Црква, није изнад друге, као и да се тиме показује да такво постојање Цркве има онтолошке последице по њене чланове. Другачије речено, Црква је икона Св. Тројице, односно, свет у Цркви и као Црква, постоји на божански начин на основу кога се превазилази смрт у створеној пракси рукоположења епископа, као начелника једне Литургијске заједнице, без кога нема Литургије. У источној Цркви једног епископа рукополажу најмање тројица епископа, што указује на то да једна конкретна литургијска заједница постоји као плод заједништва с другим литургијским заједницама, чији су представници епископи. Као помоћну литературу треба користити: Ј. Зизијулас, *Екклесиолошке теме*, Н. Сад 2000.).

Тему *Теологија православне уметности...* треба обрадити на следећи начин: предочити најпре конкретна црквена уметничка дела, а затим ученицима указати на оне аспекте у њима који указују на будуће Царство Божије и стање створених бића у њему. То стање треба да се тиче новог начина постојања природе, каква је он у Христу, односно у Литургијској заједници, а не њеног губитка.

Тема *Црква и свет* треба да ученицима скрене пажњу на то да Црква и свет нису два света, међусобно неспојива, већ да је Црква један посебан начин постојања тог истог света у коме свет остварује своју тежњу за превазилажењем смрти и остварењем вечног живота. (Ову тему треба реализовати у отвореном дијалогу између хришћанског виђења решавања проблема смрти и других виђења овог проблема.)

Опште напомене

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да дВ ипостас, односно да ошкрвени и да дВ смисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичиних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се славе. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи у: Јустин Поповић, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкрсењг поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац, последње издање.)

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ILMUDDIN)

ЦИЉ вјеронауке у четвртном разреду јесте да младима на цјеловит начин представи вјеру ислам у духовној, моралној и социјалној мисионарској и другим димензијама, како би вјера нашла мјеста у њиховом практичном животу и имала позитиван утицај на изградњу њихове будућности.

ЗАДАЦИ вјерске наставе јесу да:

- ученике оспособи за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човека и света, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу са природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свјетлу вјере ислама.

- Помогне ученицима у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остваривању сусрета са свијетом (са људима

различитих култура, религија и погледа на свијет, са друштвом и природом) и с Богом.

– Изгради код ученика увјерење да је његов живот на овој свјету само припрема за вјечност, те да се из те перспективе развије код ученика способност разумјевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

Вјера и друштво

- Шта је ибадет, како се он схваћа у нашој вјерској традицији?
- Ко и зашто, једино заслужује да Му се ибадет чини, која је сврха ибадета?
- Шта је филозофија и која је њена улога, које су додирне тачке вјере и филозофије?
- Када је дошло до највећег сукоба између вјере и филозофије и зашто, у чему је успјех филозофије, а у чему њени промашаји?
- У чему је разлика између вјере и филозофије, посланика и филозофа?
- Одабрани текстови о претходно наведеним темама.
- Шта је култура, каква је разлика између културе и цивилизације?
- Која је основна улога вјере и колики је њен утицај на културу?
- Одабрани текстови.
- Однос религије и материјализма.
- Шта значи секуларизам, ко га је теоријски и са каквим циљевима утемељио?
- Какав је однос секуларизма према вриједностима, каква је улога вјере у секуларном друштву?
- Однос ислама према секуларизму.
- Савремени видови идолатрије: шта је велики а шта мали ширк, да ли је прошло вријеме ширка о којем Кур'ан говори?
- Вјеровања и обичаји: гатање, прорицање судбине и записи.

Ехлу-л-китаб

- Ко су сљедбеници књиге, какав је став ислама према пријашњим Посланицима и објавама које су има слате?
- Јудаизам: основе јудаистичког учења, молитва, одгој, обреди и свечаности код Јевреја.
- Кршћанство: ко је био Исус Христ и шта је он научавао?
- Главне кршћанске цркве и најпознатији кршћански благодани.
- Десет Божијих заповијести код кршћана.
- Ислам: шта значи ислам и да ли се он може назвати мухамеданством, да ли је ислам најмлађа или најстарија вјера?
- На којим основама ислам гради људско друштво, по чему је ислам вјера средњег пута и у чему се огледа друштвена димензија ислама?
- Основни темељи вјере ислама.
- Ширење ислама.
- Шта значи му'мин, муслим, кафир и мунафик?
- Основни исламски шарти (пет ступова ислама).
- Салат-намаз, кључ ценета.
- Рамазански пост – штит вјерника.
- Зекјат, значење и важност његовог издавања.
- На које се врсте имовине даје зекат и колико се издава.
- Кома припадају средства сакупљена на име зеката.
- Хаџи- врхунац богобојазности.
- Који су главни прописи хаџа и који је њихов смисао и порука.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава у средњој школи посебно је деликатна. Основни проблем је неповјерење према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Због тога, вјероучитељ у средњој школи мора поћи од чињенице да је он човјек који „развија” баријере неповјерења. Зато је, у реализацији наставне јединице нагласак на

доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су биране тако да се млади човјек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, потом заузима свој став, а „чисто верски приступ” је светло које му помаже да правилније и целовитије заузме став.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водила је открити себе као вриједност, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

Литература:

Уџбеник вјеронауке за четврти разред средње школе „Ислам и свјетске религије” аутор др Џемалудин Латиф

КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК

ЦИЈЉ наставе вјеронаука је увођење младих у живот. Слиједећи нутарњу динамику ове доби говоримо о кључним проблемима и нудимо она рјешења која су прихватљива за младе у тој доби. Као подлога овога програма је узета књига др Марка Прањића и Анте Стојића који су о овој теми написали позамашан рад.

Мисао водила садржаја који треба пренијети младима у завршној години средњошколског образовања су вредноте које одређују живот. Кршћанске вредноте имају своје извориште у објави, црквеном учитељству и црквеној пракси. Међутим, сусрет са животном стварношћу младога човјека стално ставља пред слободни избор и одређење. Заједничко размишљање о вриједностима и то у тзв. кршћанској лествици вреднота нудимо праву слику и понуду као помоћ за избор и одређење.

ЗАДАЦИ католичког вјеронаука јесу да ученици:

- уоче изворишта кршћанских вреднота;
- уоче понуду као помоћ за избор и одређење;
- уоче да је норма избора и одређења живјети за друге.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

ЖИВОТУ У СУСРЕТ АНГАЖМАН У ЦРКВИ

Увод

- Упознавање ученика са садржајима програма католичког вјеронаука за четврти разред.

Исус Христ – врховна норма живота

- Крстово ускрснуће (Поновни долазак као разлог наше наде).
- Напетост између „већ” и „још не” (Одређење за Христа кога се наслјеђује).
- Наслједовање Христа (Пријатељство с Исусом као особом).
- Пријатељство (Сваки је човјек слика Божја – Исус).
- Вриједност пријатељства (Норма избора и одређења живјети за друге).

Људска заједница – мјесто сусрета

- Особа и друштво (Вредноте узајамности).
- Бит и облици друштва (Свака је заједница на слику Пресветога Тројства).
- Изградња заједништва (Заједница – норма суживота, толеранције).
- Различитост друштва (Избор богатства које узајамно обогаћује).

Слобода – изазов и избор слободног одређења

- Разум и слободна воља (Човјекове одреднице дјеловања).
- Тежње за посвемашњом слободом (Остваривање слике Божје у себи).
- Библијско схваћање слободе (Бити слободан у Христу).
- Унутарње и вањске присиле (Савјест као мјерило дјеловања).

Људска особност – извор богатства

- Људска сполност: темељи, развој и обликовање (Различитост је богатство).

- Човјек тјелесно и духовно биће (Прихваћање самога себе).
- Вредновање човјека као мушкарца (Исус Христ једина слика).
- Мушкарац и његово људско достојанство (Првијенац стварања).
- Вредновање човјека као жене (Прихваћање саме себе).
- Жена и њезино људско достојанство (Блажена Дјевица Марија – жена).

Брак и обитељ – најодговорнији извор

- Брак и друштво (Нарав и смисао брака).
- Улога обитељи у животу појединца (Одговорно родитељство).
- Проблеми брака и породице (Разумјети, помоћи и ријешити).
- Кришћанска одговорност за растављене (Пасторал обитељи).

Звање – занимање

- Човјек и његово занимање (Разлика звања и занимања).
- Рад и занимање у свијету католичког друштвеног наука (Сурадња с Богом).
- Друштвена правда (Темељ и развој католичког друштвеног наука).
- Однос према власништву (Материјална и духовна добра).
- Одговорно опхођење с материјалним добрима (Еванђеоски зајет сиромаштва).
- Одговорност унутар друштвених структура (Распетост између друштвених притисака).

Мир – извор заједништва

- Одгој за мир (Бог је мир ваш).
- Вапај за успоставом друштвене правде (Нови социјални проблеми).
- Брига за заштиту околиша (Кришћански одговор на овај проблем).
- Екуменизам – дјело Духа у кришћанском свијету (Екуменизам – сусрети).
- Одгој за мир као сталан циљ (Жеља за миром као особни став).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска поука у средњој школи је особито деликатна. Средњошколац се нашао у новој средини, пред новим изазовима, могућностима и препун жеља да их оствари. Основни проблем је неповјерење према новој средини, према самој себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од те чињенице да је катехета човјек који „разбија” баријере неповјерења. Стога је у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а онда на спознајном подручју. Зато су теме тако и биране да се млади човјек прво задиви даној чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став, а „чисто вјерски приступ” је свјетло да правилније и цјеловитије олакша заступање става.

Начин реализације наставе вјеронаука и овај пута искључиво иде путем искуства, доживљаја, догођеног тренутка а основна мисао водиља је открити себе и друге као вредноту, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима и коначно се слободно одредити за трајне вредноте.

ЕВАНГЕЛИЧКО-ЛУТЕРАНСКИ ВЈЕРОНАУК СЛОВАЧКЕ ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ евангеличко-лутеранског вјеронаука Словачке евангеличке цркве а.в. у четвртом разреду средње школе јесте да пружи целовит кришћански поглед на свет и живот, уважавајући историјску реалност цркве/и наду своје вере/.

ЗАДАЦИ верске наставе су да:

- ученика упозна са евангеличком вером кроз њену доктринирану димензију;
- ученику покаже да кришћанско виђење света обухвата сва позитивна искуства, без обзира на њихово верско порекло;
- ученик доктриниране поставке спроводи у свим сегментима живота (однос човека са Богом, са светом, са другим људима и са самим собом).

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

Уводни део

Пошто је учење Словачке евангеличке а.в. цркве обухваћено у СИМБОЛИЧКИМ КЊИГАМА уводне часове посвећујемо упознавању СИМБОЛИЧКИХ КЊИГА.*

**(Сем Библије, коју треба да користе сваки ученик, као литература у обради, црквом прихваћених доктрина користе се и СИМБОЛИЧКЕ КЊИГЕ Словачке евангеличке а.в. цркве.)*

Шта је то доктрина

Доктрине о Богу

- Бог је само један;
- Бог је Творац;
- Бог је свети и праведан;
- Бог је љубав.

Доктрине о Исусу Христу

- Исус је Бог;
- Исус је савршен човек;
- Исус је умро за (грешног) човека.

Доктрине о Духу

- Дух Свети је Бог;
- Дух Свети даје верницима сигурност;
- Дух Свети води вернике;
- Дух Свети дарива вернике.

Доктрине о Библији

- Библија је Божја реч;
- Библија инспирише;
- Библија је апсолутно истинита.

Доктрине о Греху

- Грех је непослушност према Богу;
- Грех одваја човека од Бога;
- Грех је општи.

Доктрине о Спасењу

- Онај ко верује има вечни живот;
- Спасење је поклон Божје милости.

Доктрине о Кришћанском животу

- Човек се кроз веру приближава Богу и живи кроз веру;
- Сви људи су грешни, али грех је могуће савладати.

Доктрине на друге теме

- Исусов други долазак;
- Ново небо и нова земља;
- Сви (кришћански) верници су део свеопште цркве а треба да су чланови своје цркве;
- Анђели, духовна бића у служби човека;
- Ђаво, реална противбожанска сила.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од чињенице да је катехета човек који „разбија” баријере неповерења. Због тога, у реализацији наставне јединице, нагласак је на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су тако биране да се млади човек прво задиви даној чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став а „чисто верски приступ” је светло које му помаже да правилније и цјеловитије олакша заступање става.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

ВЕРСКО ВАСПИТАЊЕ РЕФОРМАТСКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

ЦИЉ наставе у четвртм разреду средње школе јесте да млади људи на прагу великих, природних животних процеса, сачувају поверења у Бога, иако се у ово доба понекад удаљују од самих родитеља у том погледу. На основу Божје изјаве у Библији, они ће и сами доћи до закључка, да у свим животним ситуацијама Свевишњи може човеку, па и младом, помоћи. Зато треба пажљиво за њих избрати делове из Светог писма, који ће њих интересирати, јер ће све то бити повезано са њиховим егзистенцијалним, па и најважнијим духовним потребама.

ЗАДАЦИ верског васпитања у четвртм разреду средње школе јесте да омладину упознамо са делима Бога преко својих светих људи у Старом и Новом завету, како су са поверењем у Бога корачили у непознато, у будућност, као нпр. Аврам, иако није знао где иде, али је имао поверење да у његовом будућем животу сам Бог ће предодредити за њега оно што је најбоље. Ако млад човек има уверење да је будућност једино у Божјим рукама, све ће дати од себе да живи за већу славу Бога и за добробит свог ближњег.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

Увод

Упознавање ученика са садржајима програма реформатског хришћанског веронаука за IV разред средње школе.

Свето писмо је најважнији извор за Хришћане

- Показује љубав Божју у чињеници стварање света и човека;
- Оба завета Светог писма говори о Божјој љубави према човеку;
- Људи са поверењем: у Библији и у Цркви увек су добили благослов Божји.

Љубав божја највише дошла на видело преко Исуса

- Исус личним примером активизира и нашу љубав према Богу;
- Исус активизира својим примером нашу љубав према ближњима;
- Исус пренесе љубав Божју на будуће генерације преко својих ученика;
- Исус као глава Цркве је у личном контакту са верницима;
- Бог је преко Исуса присутан, ако се сакупљамо у његово име.

Исус брани и развија братску заједницу верника

- Бог неће одбити никога, који долази код Њега преко Исуса Христа;
- Како Бог прашта нама, тако и ми морамо да опростимо нашим ближњима;
- Бог нас преко Исуса активира за добра дела, која једино дају смисао животу.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Тема: *Свето писмо* разумљива је преко рада Светог Духа. Вероучитељ треба да младим људима показује лични пример: да је молио Светог Духа и тако је способан да њих води. Вероучитељство није професија, него: звање. Млади људи то осете. Врло је важно због тога да Црква одабере праве особе нарочито за верски одгој младих.

Опште напомене

И за младе људе и за вероучитеље најважније, да се осећају једнако правним члановима породице Бога, преко Исуса Христа.

Ова породица је вечна, земаљски живот мора да зависи од небеских закона, јер овоземаљски закони и правила имају смисао само из угла вечите Божје љубави.

ХРИШЋАНСКА ЕТИКА ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ наставе хришћанска етика у четвртм разреду средње школе је упознавање ученика са две хиљаде година старом борбом и правцима хришћанске цркве. Упознајући борбу и правце хришћанске цркве, ученици ће упознати свет који се мењао – културне, друштвене и политичке прилике у столећима појаве хришћанства, раног средњег века и надаље.

ЗАДАЦИ наставе хришћанска етика су да:

- ученици упознају животе непознатих људи из различитих држава и векова;
- ученици упознају начине размишљања тих људи;
- ученици схвате да живот тих непознатих људи показује Христа;
- и ми постанемо верни сведоци Исуса Христа у свету.

„ХРИСТОВИ СВЕДОЦИ У ПРОМЕНЉИВОМ СВЕТУ“ УЏБЕНИК ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРКВЕ Предговор

Упознајмо уџбеник

Кад узмеш у своје руке овај уџбеник и почнеш да га читаш, упознаћеш живот досад теби непознатих људи. Живели су у различитим државама и вековима. Ипак, једна ствар их повезује. Сви су били сведоци. Овај животни циљ нису изабрали они сами. Сусрели су Христа, Он их је позвао, као некад своје прве ученике (њих дванаест). Добили су задатак: да објављују јеванђеље (радосну вест), коју је и сам Исус објављивао – добру вест Божје љубави. Није то било лак задатак, јер свет се мењао, живело се усред других културних, друштвених и политичких прилика у првим столећима, у току средњег века или од тада надаље. Кад су хтели да објављују добру вест, принуђени су били да упознају средину у којој су живели, људе, њихов начин размишљања. Морали су врло брижљиво да врше свој задатак како би били аутентични сведоци Божје љубави.

За њих је променљиви свет значао не само изазов, већ и искушење. Претила им је опасност да они не успеју у својој намери да утичу на свет, већ обрнуто, да их свет одврати од сведочења. Због тога су непрестано морали да се боре да остану верни Господу Христу и свом послану.

Њихов животопис даје увид у две хиљаде стару борбу и правац хришћанске цркве.

Ипак овај уџбеник не говори о јунацима вере, него о људима од крви и меса, које је сам Живи Господ Исус учинио аутентичним сведоцима. Уз њих и за њима у свако доба налазимо велику заједницу безимених сведока цркве.

Њихов живот показује Христа, од кога су добили не само службу, већ и обећање: „Ево, ја сам с вама у све дане до свршетка света“. Христово обећање тиче се и нас. Пример наших верних предака нека нас охрабрује, да бисмо речима и делима били и ми верни сведоци Исуса Христа у свету.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 30–32 часа годишње)

Хришћани у Римској империји.

Заједница у Јерусалиму.

Циљ: Разумевање рођења и првих корака хришћанства.

Основна мисао: упознати доба у којем се родило хришћанство.

Прва хришћанска заједница у Јерусалиму. Прогон хришћана од стране Јевреја.

Павле – апостол свих нација.

Порекло, животопис, обраћање, његова служба, заточење у тамници и његова смрт.

Циљ: Упознавање великана хришћанства, и њихов велики допринос на пољу ширења хришћанства.

Основна мисао: упознати настајуће проблеме између хришћана са јеврејским и паганским пореклом. Упознати одлуку Сабора у Јерусалиму.

Проганање хришћана.

Циљ: Упознавање са узроком прогона.

Од Нерона до Диоклецијана.

Основна мисао: Који су узроци давали повод прогону хришћана? Каква је била разлика између навала од стране Нерона и каснијих прогона? Шта је видео цар Галерије (Galeria) кад је уредбом зауставио гоњење хришћана?

Игнатије (Ignatios) – црквени отац, бискуп из Антиохије (Antiochie) Његова мученичка судбина. Борба за чистоту учења. Његова смрт.

Циљ: Упознавање са његовим животом и службом.

Основна мисао: Како се борио за јединство хришћана у својим посланицама? Чиме је оправдао водећу улогу бискупа у цркви? Упоредити његово схватање бискупске моћи са учењем Исусовим: Мк. 10, 42–45. Зашто је ценио мучеништво у свом животу?

Поликарп (Polikarp) – наследник апостола, бискуп из Смирне.

Циљ: Упознавање са његовом службом у доби цара Марка Аурелија г. 161–180 после Христа.

Основна мисао: Видети како се остварују у животу и смрти Поликарпова вера и добра дела. Шта је значило у његовој служби управљање црквеном општином? Зашто се помиње као „учитељ Мале Азије?”

Тертулијан (Tertullianus) – борба против хеленизма. Црквени отац – апологета (бранилац вере).

Циљ: Упознавање борца за чистоту хришћанског живота, у његовој личности.

Основна мисао: Упознати његово учење о крштењу, а посебно његову моралну реформу унутар хришћанства. Имао је веру без компромиса и противио се нечистом учењу.

Ориген (Origenes) – теолошки апологета.

Добио је надимак: Адамантије (Adamantios) – човек од челика.

Циљ: Упознавање теолога, који се борио против гностицизма. Теолога, који је имао непоколебљиву веру.

Основна мисао: Упознати град Александрију, метрополу у старом веку, место рођења Оригена. Упознати његов живот, учење и допринос за цело хришћанство. Како је био посвећен г. 232. у Цезареји, што је утицало да је био прогнан, и одузета му свештеничка служба? За време Децијевог прогањања био је затворен и мучен због своје вере.

Константин Велики (Flavius [alerius] Constantinus) За време цара Диоклецијана био је именован за подцара.

Циљ: Упознати цара који је хришћанима дао слободу рекавши: „Дајемо хришћанима и свима слободан избор да следе ону религију коју су изабрали.”

Основна мисао: Шта је узроковало да се Константин обрати у хришћанство? Упознати царски едикт о слободи хришћана. Како је дошло до корака да се умешао у унутрашње послове цркве? Зашто се борио за хришћанско јединство? Зашто је центар империје био премештен на Исток?

Арије (Arius) – Ницеанска апостолска вероисповест.

Циљ: Упознавање вероисповести и Синода у Цариграду.

Основна мисао: Зашто је био арианизам најопаснији у Цркви? Проучити Ницеанску вероисповест, на страни 18. Евангеличке Песмарице. Након тога упоредити са Апостолским Вероисповедањем. Какве разлике видите?

Атанасије (Athanasios) – као бранилац Ницеанског вероисповедања.

Циљ: Упознавање човека који се противио учењу Аријевог.

Основна мисао: Био је стуб Цркве, непоколебљив верник и теолог свога века. Наћи одговоре на следећа питања:

1. Зашто је био више пута прогањан?
2. Зашто је најважније 39. писмо?
3. Да ли може бити за нас узор? У ком смислу?

Амброзије (Ambrosius) – бискуп града Милано.

Циљ: Упознавање његове каријере и сукоба са државом за цркву.

Основна мисао: Видети: – како је спроводио ауторитет Цркве против државе? – Зашто је тражио помоћ за сиромашне? – Како је обновио црквену литургију?

Августин – бискуп из Хипоа (Hippo).

Циљ: Уочавање могућности ослобођења и од сопствене страсти.

Час ученика. Дијалози. Прва столећа Хришћанске Цркве – 1–4. век.

Циљ: Процена знања код ученика у форми дијалога.

Основна мисао: Кроз какве душевне промене је прошао Августин, помоћу којих је стигао до доживљаја обраћења и новог живота. Упоредити обраћење Саулово са обраћењем Августина. Шта је ваше мишљење о моћи молитве?

Основна мисао: Питања:

1. Када је постало хришћанство државном религијом?
2. Када је била канонизација Новог Завета?
3. Вероисповести?
4. Богослужење – литургија?
5. Како се изградила црквена организација?

Рођење хришћанске Европе. Сеоба народа 4–5. век.

Циљ: Упознати распад Римске империје.

Основна мисао: Зашто је дошло до распада Римске империје? Бог је господар историје. Како се то изражава у животу хришћанске цркве у столећима од 4. до 5. века, кад је дошло до „сеобе народа”.

Карло Велики – 8. и почетак 9. века.

Циљ: Упознавање са великим владарем, војсковођом и градитељем цркве и црквеног живота.

Основна мисао:

1. преци – краљ Клодовик (Chlodwig), његов син Пипин Мали
2. Оснивач империје: 742–814. краљ Карло, син Пипина Малог, који је добио надимак: Велики
3. За време његовог владања од државе Франака је постала западна Европа, то јест хришћански Запад.

Организовање мађарске хришћанске цркве за време Стевана. Византијска мисија међу Мађарима у 8. веку.

Циљ: Упознавање са хришћанском мисијом међу Мађарима:
а) пре освајања домовине
б) после освајања домовине

Основна мисао:

Када и где су се срели Мађари са хришћанством? Које околности су помагале њихово прикључење Римској Цркви? Како се ширило хришћанство за време владавине кнеза Гезе? Краљ Стеван – моћни хришћански владар и оснивач мађарске хришћанске цркве и хришћанске државе.

Борба унутар и изван цркве у средњем веку.

Циљ: Упознавање са борбом за власт између папства и царства.

Основна мисао:

Свака моћ долази од папе и прелази на владаре. Реформски покрет унутар цркве. Сукоб између Хенрика IV, немачког цара и папе Грегора VII. Шизма (Skizma) – црквени раздор.

Валд, Виклиф (Wycliff), Хус и Савонарола – који су били ткз. Верници реформације.

Циљ: Упознавање са људима, који су се у разним државама, мотивисани разним утицајима трудили да очисте Цркву и врате је ка извору, то јест Христу.

Час ученика. Дијалози.

Циљ: Процена знања у форми дијалога.

Основна мисао: Упознати њихове животописе и тражити одговор на питање: како доћи до милостивог Бога? Зашто су се сукобили са владајућим црквеним врхом? Валденци, ломбарди, хусити. Какве утицаје су имали са својим животима на чистоћу учења на средњовековну цркву?

Основна мисао:

Шта је значило у животу Петра Валда учење о обраћењу ка Христу? Шта је било Валденсов покрет? Које учење средњовеке цркве је критиковао Џон Виклиф? Зашто је од владајуће цркве Јан Хус био проглашен за тзв. јеретика? Шта је карактерисало проповедања Савонароле?

Реформација.**На прагу реформације.**

Циљ: Упознавање појма „реформација” – (ad fontes) – назад ка пламену.

Мартин Лутер (Luther).

Циљ: Упознавање са животом и пресудним избором великана – реформатора Мартина Лутера, августиноског монаха.

Лутерово искључење из средњовековне римокатоличке цркве од стране Папе Леа X и последице папске буле.

Циљ: Уочавање истине, да Лутер није имао за циљ створити нову цркву, већ очистити постојећу цркву од лажних учења.

Лутер као заробљеник у Вартбургу.

Циљ: Уочавање да је његово заточеништво, практично била његова одбрана, а тако је живео као витез Ђорђе.

Лутеров црквено-организацијски рад.

Циљ: Упознавање са правим циљем реформације.

Час ученика – дијалози.

Циљ: Процена знања код ученика.

Филип Меланхтон – чудо од детета.

Циљ: Упознавање друга и главног помоћника Лутеровог.

Улрих Цвингли**– реформатор Швајцарске.**

Циљ: Упознавање човека који се борио за чистоту учења, али није препознао да се притиском (насиљем) не може ширити јеванђеље.

Жан Калвин – као друга водећа особа реформације.

Циљ: Упознавање карактеристичне црте његове личности.

Основна мисао:

У Европи се у 15–16. веку развија духовни покрет, који је означавао откриће грчког и римског класицизма – ренесансу.

Циљ је био: преко критике текста пронаћи оригиналну форму

Основна мисао:

Видети који унутарњи и спољни догађаји су били одлучујући у његовом животу.

Како је дошао до Божје истине спасења?

Зашто је написао 95 теза?

Основна мисао:

– први корак – упознао је Библију и чистоту учења библијског.

– Други корак – подигао је свој глас против исповедних листића

– Установио је да је највеће благо цркве – јеванђеље

– Царски сабор у Вормсу (Worms), на којем је председавао цар Карло V. Какав значај је имала царска клетва?

Основна мисао:

Његов учинак је био право чудо, јер је за три месеца превео са грчког Нови Завет на немачки. Припремио је и Стари Завет за превод. Значај превода Библије на матерњи језик.

Основна мисао:

Лутер је до краја свог живота тврдио: „Хришћанска црква је једна и католичка и општа. А црква је тамо где се јеванђеље библијски проповеда, а сакраменти послужују по наређењу Христовом.” Царски сабор у Шпајеру 1529. год., на којем су евангелисти протестовали.

Царски сабор у Аугсбургу (Augsburg) 1530. год. – (Аугсбургска вероисповест)

Основна мисао:

Какав допринос је имала реформација за општу цркву хришћанску?

Основна мисао:

– Као 12-огодишњак универзитетски студент у Хајделбергу.

Са 19 година био је већ универзитетски професор. Написао је прву евангеличку догматику – веронауку у књизи *Loci Communes* – општа знања. Меланхтон као учитељ Немачке – Пресеатор Германије (Praeseptor Germaniae).

Основна мисао:

Научник хуманиста под утицајем Еразма.

Касније као свештеник тражио је сарадњу са Лутером, али због различитог гледишта на сухаристију није дошло до заједништва.

Основна мисао:

Као племић из моћне Француске католичке породице, са једне стране хтио је задржати традицију своје породице. А са друге стране није

Католичка рестаурација – противреформација.

Циљ: Показати ученицима да римокатоличка црква није могла остати нероформисана. Ипак, реформација је и унутар те цркве покренула процес чишћења.

Галијаши.**Тужна деценија 1671–1681.**

Циљ: Добијање увида у сурово поступање противреформације.

Хришћани 20. столећа, који служе за пример.

Циљ: Указивање на оне који су допринели зближавању протестантизма и католицизма.

Час ученика.**Признање и критика.**

Циљ: Процена савладаног градива

Хришћански мученици**– мученици нашег столећа.**

Циљ: Уочавање истинитости Исусове изреке: „Ето, ја вас шаљем као овце међу вукове”. Мт. 10, 16

Понављање**Час ученика.****Крај школске године**

могао противити се истини, коју је осећао у реформацији.

Основна мисао:

Римокатоличка црква оштро је одбила лутеранско учење и нагласила, да променом учења црква није само Библија, већ Библија и традиција. Да спасење није само преко вере, већ преко вере и дела.

Основан је нови калуђерски ред – Исусоваца – Језуити (Ignacio Lojola – Loyola Ignat). Циљ и метод рада.

Високи представници на челу противреформације. Пракса слободног вршења религије у Трансилванији.

Основна мисао:

Чиме су оптуживали протестантске свештенике и учитеље?

Како су хтели да их одврате од своје религије (вере)?

Како решавати старе неправде?

Основна мисао:

18. и 19. век почео је са великим оптимизмом. Ипак, ратови су разочарали свет. Због тога је 20. век означен столећем „отварања”.

– папа Јован XXIII, и II Ватикански синод.

– Натан Содерблом (Nathan Söderblom), шведски евангелички надбискуп.

– Оикумене – Екумена

– Алберт Швајцер (Schweitzer) – теолог – лекар – мисионар

– Мајка Тереза – њена служба у Индији.

Основна мисао:

Дијалог на следеће теме:

1. реформација – противреформација
2. Да ли су били оправдани поступци?
3. Зашто је била потребна екумена?
4. Зашто су неки изабрали за животни циљ помоћ другима?

Основна мисао:

Упознати мученике нашег столећа: – Молнар Марија – реформатска мисионарка у Новој Гвинеји – Дитрих Бонхефер (Dietrich Bonhoeffer) – хришћанин и теолог, жртва немачког фашизма. – Мартин Лутер Кинг – свештеник у борби против насиља и расне дискриминације. – Лајош Ордаш (Ordass Lajos) – евангелички бискуп у Мађарској, жртва комунистичке диктатуре.

Основна мисао:

у слободном разговору проверити научено градиво.

Основна мисао:

Колико позитивних искустава је донела у наше животе црквена историја?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програма реализовати кроз часове обраде и утврђивања садржаја, а примена садржаја треба да се реализује и систематизује у практичном животу. Часове обраде организовати кроз стални дијалог вероучитеља и ученика.

На часовима, поред уџбеника, користити и друга наставна средства.

2

На основу члана 20. став 2. Закона о основној школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 66/94, 22/02, 62/03, 64/03, 58/04 и 62/04),

Министар просвете и спорта и министар вера споразумно, на услашени предлог традиционалних цркава и верских заједница доносе

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм предмета Верска настава за трећи разред основне школе.

Предмет из става 1. овог члана остварује се као изборни.

Члан 2.

Број часова наставе предмета Верска настава у трећем разреду износи по један час седмично са 36 часова годишње.

Члан 3.

План и програм наставе предмета Верска настава део је прописаног наставног плана и програма за основну школу.

Наставни програм предмета из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-178/04-02

У Београду, 28. октобра 2004. године

Министар вера Министар просвете и спорта
проф. др Милан Радловић, с.р. др Слободан Вуксановић, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ

ВЕРСКА НАСТАВА

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православног поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота (однос с Богом, са светом, с другим људима и са собом).

Задачи наставе православног катихизиса (веронауке) су да код ученика:

– развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);

– развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу с природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;

– изгради способност дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност с другим наукама);

– помогне у одговорном обликовању заједничког живота с другима, успостављањем равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (с људима различитих култура, религија и погледа на свет, с друштвом, с природом) и с Богом;

– изгради уверење да су свет и све што је у њему створени за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, али да се то може остварити само ако човек своју слободу као дар Божији изражава као заједништво са Богом и другим људима, те да се из те перспективе код ученика развија способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и икони Божијој и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Садржаји наставе православног катихизиса распоређени су по линеарно-концентричном (симбиотичком, спиралном) принципу. То значи да се у сваком разреду одабирају одређени раније уведени садржаји, а затим се у оквиру сваке од тема, које ће се током дане године школовања низати у сукцесивном следу, врши активизација претходно стечених знања и формираних умења. Наравно, у сваком разреду уводе се и потпуно нове теме, које ће послужити као ослонац за надограђивање знања у наредним разредима. След тема је у нижим разредима силазни (десцендентни), односно базира се на излагању материје према психолошкој приступачности, док је у вишим разредима основне школе узлазни (асцендентни), дакле, темељи се на начелима теолошке научне систематике.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(један час недељно, 36 часова годишње)

Оперативни задаци наставе православног катихизиса (веронауке) у овом разреду јесу да ученици:

– уоче да конкретни људи као и личности нису постојали пре него што су се родили;

– спознају да је Бог из љубави створио свет за вечност;

– уоче да је Бог створио свет као скуп конкретних врста;

– запазе да је Бог на крају свега створио човека као личност;

– уоче разлику између природе и личности код човека;

– уоче да се структура створеног света огледа у Литургији.

Бог је створио јединствени свет и то као многе конкретне врсте ни из чега (узрок постојања света јесте Божија слобода).

Последице створености по природу и њено постојање (конкретност врста и бића значи и њихову међусобну раздвојеност – индивидуалност, али и њихову потенцијалну пропадљивост, смрт зато што су створени ни из чега).

Стварање човека на крају свега створеног по „икони и подобију Божијем” (разлика између природе и личности код човека).

Евхаристија као свет у малом (Литургија као сједињење свих створења преко човека Исуса Христа с Богом Оцем).

Стварање света и човека у православној иконографији.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вероучитељи ће запазити да се овај програм православног катихизиса по садржају и структури разликује од класичних програма катихизиса у државним школама у периоду пре Другог светског рата, као и од оних који се и данас остварују у црквеним школама, а самим тим и по циљу који би требало да се њиме постигне.

Класични програми катихизиса преузети су са Запада, као и сама форма савременог школства. Њихова суштинска карактеристика јесте у томе што полазе од тога да се биће, постојање, темељи на природи и њеним законима а не на личности. У складу с тим, слобода (личност), како Бога тако и човека, није основ и узрок постојања природе, већ је надградња и додатак већ постојећој природи и зато се личност поистовећује са јединком, индивидуом. Бог постоји, односно јесте то што јесте, на основу своје природе и својстава која та природа поседује: ума, воље, слободе и осећања. Постојање Божије је детерминисано његовом природом. Слобода Божија је етичка, а не онтолошка.

Човек је икона Божија на основу истих ових природних својстава која су му дата од Бога ради самоусавршавања. Човек јесте то што јесте на основу своје природе, али може да постане личност и то на основу тога колико самог себе усаврши испуњавајући закон Божији потпомогнут датим му својствима. Идентитет сваког човека као личности зависи од њега самог и степена његове индивидуалне, моралне самоусавршености. На основу тога, могло би се закључити да ни Бог ни човек немају потребе за заједништвом с другом личношћу да би постојали и да би били личности. Њихово постојање се темељи на њиховој природи. Аналогно овоме, човек нема потребе за заједништвом с Богом, односно с другом личношћу да би постојао и био конкретна и непоновљива личност. Довољно му је да испуни закон и да на тај начин постане савршена личност.

Схватање да се постојање човека темељи на природи, односно поистовећењу његове личности са индивидуом, или са субјектом, који себе логички одређује као личност – самосвесћу, аутоматски ствара погрешку за раздвојеност и сукоб између једног и многих, субјеката и објеката, што има негативне последице, не само по Цркву и њено постојање, већ и уопште за постојање.

Индивидуализам је за Цркву опасност јер дефинише личност као јединку независну од другог бића у свом постојању. Човек је личност само ако је независан у свом постојању од другог човека и од Бога. Штавише, други је сметња за наше остварење као апсолутне личности. То води ка разарању Цркве као конкретне заједнице и њеног литургијског устројства и умножења нетрпеливости међу људима.

Субјективизам поистовећује личност човека са његовим унутрашњим светом (осећањем, размишљањем, закључивањем) и противставља његову спољашњу активност и видљиви свет том унутрашњем душевном свету. У Црквеном искуству то значи развијање пијетизма као духовности на штету Црквеног, литургијског поретка. Индивидуализам, у спрези са субјективизмом, поистовећује човеково искуство света и Бога са његовим осећањима и индивидуалним искуством, што ставља у други план, можда потпуно и елиминира, искуство Цркве као конкретне литургијске заједнице.

Уздизање рационалног елемента у човеку као кључног у одређењу истине и постојања спљашњава човека и његов ум као мерилу истине и доводи у питање све оно што се логички не може потврдити. То води одбацивању свега што је натприродно, као што је, пре свега, постојање Бога и вера у Бога. Слобода личности, пак, у спрези са индивидуализмом и субјективизмом, доводи до негирања сваког ауторитета и стварања потрошачког менталитета код човека у односу према природи која га окружује.)

Што се тиче схватања Бога и његовог односа према свету и човеку, Бог се доживљава у јуридичком смислу – као творац човека и његов судија. Хришћанско открићење је скуп моралних норми и закона које Бог даје човеку, или приликом његовог стварања – рођења, утиснувши их у људску природу, или, пак, преко изабраних људи и на крају преко Христа. По тим моралним нормама човек треба да се влада, због чега ће на крају бити награђен или осуђен.

Црква је схваћена као конфесионална институција која чува истиниту веру, учење, Св. Тајне и морални закон као средства спасења.

У контексту таквог схватања Цркве и односа Бога и човека у њој, циљ катихизиса јесте да ученици науче дефиниције вере, да приме благодат Божију преко Св. Тајни, као и да се морално усаврше као индивидуе. Кроз то усавршавање очекује се и аутоматско постизање друштвене хармоније и благостања у историји.

За разлику од тог класичног (схоластичког) програма катихизиса, програм који је овде дат има за циљ да врати стару литургијску катихизацију, која је била својствена источној хришћанској Цркви, а која значи увођење човека у Литургију као личну заједницу Бога и човека у Христу кроз Крштење, односно сједињење с Богом, који се пројављује у свету кроз Литургију. Литургијско сабрање представља основ постојања света и човека, а не његову надградњу.

Таква катихизација претпоставља схватање бића, постојања, како Бога, тако и човека, које се темељи на слободи као заједништву с другом личношћу, а не на себи самом као јединки, односно на природи. Бог постоји зато што је заједница слободе конкретних бића, личности Оца и Сина и Светога Духа. Истовремено личност у Богу је носилац постојања природе, а не обрнуто. Бог Отац као личност је узрок постојања божанске природе. Међутим, Бог је личност, Отац, јер постоји у заједници са другим личностима, са Сином и Светим Духом. Личност да би постojала претпоставља заједницу слободе, љубави према другој личности. Бог је вечна личност, Отац, зато што је у вечној заједници слободе, љубави са Сином и Светим Духом, као што су и Син и Дух вечне личности захваљујући заједници са Оцем, односно Бог постоји зато што је Св. Тројица.

Човек је створен по икони Божијој, што значи да је и човек такође личност чије постојање извире из заједнице с другом личношћу, с Богом. Међутим, будући да је човек по природи створен то има за последицу да у његовом постојању природа претходи личности. Човек најпре постоји као природа, па је тек накнадно позван од Бога да пројави своју слободу, да буде, да постане личност кроз заједницу с Њим. Личност и природа не сапостоје истовремено код човека као што је то случај код Божијег постојања. Отуда код човека постоји проблем сукоба између природе и личности, као и сукоба између човека и другог човека и Бога. Природа човека, зато што претходи личности, зато што му је дата од другог, постаје изазов његовој слободи. Постојање другог човека и Бога као датости и нама наметнутих, зато што њихово постојање није производ наше слободе, ствара сукоб и одбојност према њима, а самим тим и проблем сапостојања једног и многих. Истовремено, будући да је човек по природи створен из небића, он је потенцијално подложан смрти, угрожен је ништавилом. Човекова природа није вечна по себи, управо због тога што је створена ни из чега, и зато не може бити сама себи извор бесмртности. Зато је крајња последица створености човека смрт.

Међутим, човек може постати бесмртно биће – личност, апсолутно и непоновљиво биће – будући да му је Бог даровао слободу, али само под условом да слободу пројави као љубав према Богу и према другим људима. Једном речју, ако постоји на начин на који постоји Св. Тројица. Та могућност нам се открива у Христу као литургијском сабрању, зато што је Христос Бог, Син Божији који је постао човек и кроз човека се пројављује. То подразумева да је наша љубав према Богу љубав према другим људима, односно заједница слободе с Богом у Христу и преко Христа заједница са другим људима. У Христовој личности као литургијском сабрању отелотворена је љубав Божија према нама која нас чини личностима, односно непоновљивим бићима у којој и створена природа превазилази своје ограничењености које су последица њене створености. Хришћанско открићење је открићење Божанске личности Сина, Христа, у коме створена природа превазилази смрт, и то као Литургијске заједнице, да би у заједници са Њим, тј. у Литургији и људи постали вечне личности.

Дакле, овај програм види основни циљ наставе православног катихизиса (веронауке) као увођење човека, а преко њега и читаве творевине, у личну заједницу са Богом у Христу, односно у Литургију као у нови начин постојања којим се превазилази смрт. Другим речима, оваква катихизација има за циљ да створи нови начин постојања људи и природе, налик на постојање Бога који је Св. Тројица, а који се сада пројављује у Православној Литургији, и на основу тога један нови етос, а не нову етику. Јер створена природа, па и људска, ограничена је и смртна и колико год се усавршавала на основу моралних закона, она неће моћи да превазиђе своју ограниченост, односно смрт. Да би превазишла смртност, потребно је да створена природа постоји на други начин, уипостазирана у Христову личност, што се постиже остварењем личне заједнице човека са другим људима у Литургији.

Међутим, да би се ово постигло, потребно је најпре да се код ученика изгради свест о бићу као заједници личности, односно о личности као заједници слободе са другом личношћу. То је посебно тешко постићи данас, зато што је формирана свест код људи о томе да је биће утемељено на природи као индивидуи, док је личност само додатак природи и небитна је за постојање. Методе које треба користити у изграђивању свести о томе да је постојање израз заједништва личности, односно да човек постоји само онда када своју слободу изражава као љубав према другој личности јесу: најпре, општа животна искуства, забележена и она која нису, која указују да постојање човека извире из заједнице слободе, љубави са другом личношћу, и да личност сама за себе не може постојати;

затим учење Цркве о Божијем постојању као Светој Тројици и да је Бог вечна личност, Отац, зато што своју слободу постојања изражава као љубав према Сину и Св. Духу, као и литургијско искуство хришћанског постојања, односно постојања Цркве које указује на онтологију као израз заједничности личности. Тек када се изгради свест код људи да постојање природе и личности, односно постојање човека као апсолутно слободног и непоновљивог бића, једино извире из заједнице у којој се слобода постојећег са љубављу према другој личности, односно да нас постојећим и личношћу чини друга личност својом љубављу према нама, може се прећи на то да човек једино у заједници с Богом у Христу, односно у Литургији постаје истинска личност и бесмртан по природи зато што је Бог, који нас својом љубављу чини личностима, вечна личност.

Приликом излагања литургијског начина постојања Цркве, као и њеног доктринарног учења, поред историјског прегледа њиховог настанка и дефиниције, треба посебно ставити акценат на разумевање и усвајање ове онтолошке поруке коју Литургија и Црквено учење садрже. На пример: на основу Литургијског постојања Цркве, њене структуре, односа који човек у Литургији има према Богу, према другом човеку и природи, треба показати да је заједница човека са Богом, другим људима и природом, основ његовог истинског, бесмртног постојања и као природе и као личности, као и постојања целокупне творевине; на основу, пак, православног учења о једном Богу који је Св. Тројица, треба такође показати да је на метафизичком плану постојање бића, односно постојања природе, личност (Оца) која, пак, своје апсолутно слободно и вечно постојање изражава као љубав према другој личности (Сину и Духу) и да је литургијско постојање света, као постојање у Христовој личности, божански начин постојања, у коме створена природа превазилази своју трулежност и смрт и остварује истинско вечно биће. Истовремено, ова два аспекта Цркве, литургијски и доктринарни, треба довести у везу јединства, односно идентичности. То значи да се вера у Бога, знање о Богу, слобода, љубав, личност, поистовећују са литургијским постојањем човека.

Да би се избегла опасност да се истине вере погрешно схвате, или да се поистовете са идеологијом, приликом реализације наставног плана и програма, вероучитељ треба да има стално на уму Литургијско искуство, односно Литургијско виђење Бога, човека и природе и њихов однос. То значи:

- да је Бог у литургијском искуству заједница Личности, Оца, Сина и Св. Духа и да се нама објављује, открива преко Исуса Христа (односно преко заједнице свештеника, ђакона и лаика с епископом) у литургијском сабрању;

- да је човек у свом истинском постојању личност, онда кад је у заједници с Богом, с другим човеком и са природом. Личност у литургијском искуству значи однос слободе са другом личношћу, пре свега с Богом Оцем кроз Христа посредством Духа, који се пројављује у Цркви преко живих, конкретних људи. Отуда је љубав човека према Богу у литургијском искуству поистовећена са љубављу према другом човеку;

- да је природа саставни део бића човековог и да је и она створена за вечност и то као заједничство с Богом у Христу преко човека и његове слободе;

- да је литургијско искуство, као искуство Цркве, а не појединца, мерило истине и као такво може се и логички дефинисати ради примене у разним временима и као одговор на разне животне проблеме.

Међутим, све ово, колико год било теоријски убедљиво, да би било и истинско и животно, треба неизоставно да укључи разлику између садашњег стања Цркве и есхатона, односно стања у будућем веку, када ће општим васкрсењем мртвих бити укинута смрт. То значи, да есхатон, као стање Цркве у будућем веку, даје истинитост садашњим догађајима који се у њој збивају (по речима ап. Павла: „Ако нема васкрсења мртвих, то ни Христос није устао” 1. Кор. 15, 13.) и да је истинско постојање Цркве, односно створеног света, везано за догађај другог доласка Христовог, док је Црква, сад и овде, икона тога будућег догађаја. За разлику од старог схоластичког програма који је под есхатонном, односно под Царством Божијим, подразумевао духовну реалност у коју се доспева напуштањем овог видљивог света смрћу, нови програм православног катихизиса, у складу са предањем источне Цркве, види почетак Царства Божијег у Христовом уласку Духом Светим у историју и његовом васкрсењу из мртвих, које се наставља кроз Литургијски догађај. Зато остварење Царства Божијег значи преображај света и његовог постојања у Литургијски начин постојања, односно остварење личне заједнице с Богом у Христу, која је залог за будуће васкрсење из мртвих и вечно постојање сваког човека као личности. Због тога православна

катихизација људи, утемељена на литургијском искуству постојања, значи остварење личне заједнице људи с Богом у Христу, односно конституисање конкретне Литургијске заједнице у сваком граду или широј области и њено проширивање на све просторе где постоје људске заједнице, а која, при том, не укида све остале позитивне људске делатности и службе. Другим речима, Литургија опрквењује, обожеује историју, а не укида је.

Период од 9 до 11–12 година, назван добом позног детињства, карактерише се стабилизацијом и у интелектуалном развоју, и у емоционално-социјалној сфери. Тада започиње стапа у коме се као основни развојни задатак може сматрати формирање идентитета личности, што би требало да се оствари до краја адолесцентног периода. Ово је и доба развијања осећања компетентности и усвајања одговорности, због чега је важно омогућити детету да стекне позитиван доживљај школе и доживљај себе као способног за бављење многим активностима, обезбедити да његове активности буду праћене емоцијама радости и задовољства, као и свешћу о томе да се његове спознајне потребе задовољавају на адекватан начин, у чему је незаменљива улога православног катихизиса.

У овом раздобљу долази до завршетка развоја конкретних интелектуалних операција и дете је у стању да их изводи у свим доменима знања. Оно је до извесне мере изградило технику учења и формирало мотиве; развијају се и први облици самосталног интелектуалног рада које вероучитељ треба да подстиче – јављају се читалачка интересовања, праве се збирке и албуми, пишу прве песме, истражује природа. У социјалној сфери наступа знатна стабилизација, што је веома повољан чинилац опште интелектуалне експанзије детета. Морални развој у овом периоду огледа се у постепеном развијању способности проценjивања и вредновања мотива нечијег понашања при изрицању суда о моралности/аморалности одређеног поступка, за разлику од ранијих развојних периода, где је дете пажњу усмеравао искључиво на сам поступак, а не и на чиниоце који су га условили.

Црква се углавном поистовећује са црквеним службама, а став према присуствувању њима умногоме је условљен степеном дељења разумевања и активног учешћа. Представа о Богу остварује се на основу прилично примитивног рационализма својственог овом добу, уз напуштање реалистичких фантазија својствених претходном периоду. Деца спремно прихватају Божију свемоћ и правду, склона су да прихвате чињеницу да Бог постоји као и једноставна узрочно-последична објашњења, али тешко препознају присуство Бога у њиховом свакодневном окружењу, у чему настава православног катихизиса има изузетно значајну улогу.

Реализацијом програма у III разреду треба да се покаже: да свет није самобитан, већ да га је створио Бог Отац слободно, из љубави, и то као конкретне врсте и бића и да постојање света зависи од воље другог, односно од Божије воље. Овим се постиже веома важан услов за даље разумевање хришћанске науке, а што се огледа у следећем:

1. Чињеницом да је Бог створио свет слободно, указујемо на то да је биће, односно постојање природе, израз слободе једне личности, односно личности Бога. Тиме се биће, односно постојање, ослобађа нужности, тј. природне детерминисаности и постаје израз слободе личности.

2. Будући да је Бог Отац створио свет из љубави, то значи да је тај свет Богу врло драг и да га је створио да буде вечан. Зато уништавање природе значи грех и мржњу према Творцу.

3. Стварање света ни из чега, као скуп конкретних врста и бића која су раздвојена међу собом временски и просторно, указује да су створена бића друге природе у односу на Божанску (нису створена из Божије природе, створена су ни из чега) и да су зато смртна по природи. Свет, зато што је створен ни из чега, не може постојати сам за себе, мимо заједнице са Богом, зато што створена бића немају природних сила које би могле да их држе у бескрајном постојању, осим Божије воље. Раздвојеност бића по природи указује на присутност смрти унутар створене природе јер смрт није ништа друго до природна, просторно-временска раздвојеност једног бића од другог, и зато њено превазилажење претпоставља јединство створених бића и међу собом.

4. То што је Бог на крају створио човека по „икони и подобију Божијем”, указује на то да природа не може вечно да постоји без човека, односно без личности, да је човек створен са циљем да он сједини сва бића међу собом и да их сједини са Богом тако што ће се сам сјединити с Њим. Човек је икона Божија и разликује се од свих других бића зато што је слободан – личност, односно што има моћ да преко слободе, изражене као љубав према другим бићима, чини та бића апсолутним, непоновљивим и делом своје личности.

Истовремено, човек као личност, тј. у заједници слободе изражене као љубав према Богу, постаје и део Божије личности, а преко човека то постаје и читава природа. У том искуству љубави према другој личности човек је једино биће које види ограниченост и смртност створене природе, односно њену угроженост небићем. Зато тежи да такво стање превазиђе, услед чега се јавља потреба за Богом и заједницом с Њим, али из такве тежње проистиче и стварање историје, уметности, односно стварање цивилизације.

Овде би, на основу чињенице да је Бог, створивши човека, дао заповест Адаму да не једе од дрвета познања, требало указати још и на то да је лично сједињење створене природе с Богом, а самим тим и њена бесмртност, зависило и од човека и његове слободе, а не само од Бога. Односно, да савршенство света, његова бесмртност, није дата природи од Бога на почетку, приликом стварања природе, односно није уметнута у створену природу по природи, већ је дата као могућност преко човека и његове слободе, под условом да то човек слободно и прихвати.

За реализацију овог програма треба користити: деčја искуства која указују на то да кад нешто из љубави направимо, онда је то за нас најлепше; да нам је увек тешко кад се растајемо од оног кога волимо, као и да кад волимо неког, не примећујемо да нам нешто недостаје, односно у тој личности као да је све садржано. Треба градити свест о томе да је вера човека у бесмртност основ целокупне људске прогресивне цивилизације. У реализацији програма треба, пре свега, имати на уму литургијско искуство постојања света, као заједнице с Богом преко једног човека, Исуса Христа, начелника на Литургији.

Теме: *Бог је створио свет као конкретне врсте ни из чега и Последице створености по природу...* треба реализовати на основу описа стварања датог у Св. Писму Старог Завета (1. Мој. 1–2). Треба указати ученицима на то да је Бог створио елементе природе (воду, ваздух, земљу, светлост) посебно, сва небеска тела посебно, као и сваку животну врсту посебно. Треба указати, такође, на чињеницу да је све то створено у различитим временским раздобљима, односно да бића нису истовремена у постојању. Ово је важно због тога што ће ученици касније моћи да закључе да је свет по себи и својој природи потенцијално смртан (временско-просторна раздвојеност међу бићима) ако нема некога ко ће га ујединити чувајући његове разлике, као и то да је разлике међу бићима и врстама створио Бог и да то има онтолошке последице по бића, те смо зато и ми дужни да их поштујемо и чувамо.

Тему *Стварање човека...* треба обрадити такође на основу Св. Писма, али за њено тумачење треба користити и другу помоћну литературу. Оно што је важно да ученици уоче у вези са стварањем човека јесте то да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, као и да се разликује од свих створених бића. Та разлика се огледа и у томе што је човек слободан, а та слобода се манифестује на тај начин што човек жели да постоји слободно у односу на природу која га окружује, као и у томе да кад човек воли једно биће, онда жели да то биће буде вечно, односно бесмртно, и зато се не мири са његовом смрћу и губитком; да је човек створен на крају и да има свој задатак због кога је створен, а то је да се брине о свим створењима, да их сједини са собом, а на крају и са Богом, на тај начин што ће он сам бити у јединству с Њим.

Тему *Евхаристија као свет* у малом треба реализовати кроз опис литургијске структуре на основу кога ће се закључити да је човек створен са циљем да уједини сву природу и да је преко себе сједини са Богом чиме ће се превазићи смрт у природи, што значи да је човек створен да буде свештеник у природи. Опис Литургије треба довести у везу са описом стварања света и човека који се налази у 1. Мој. 1–2.

Православна иконографија природу увек доводи у везу са човеком и зависност од човека. Показујући иконе ученицима, треба указати на оне елементе који то потврђују. Природа никад није насликана као самостална, већ су, на пример, планине, као и дрвеће, увек нагнуте ка центру иконе где је Христос или неко од светитеља.

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да дВ ипостас, односно да опрвени и да да смисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином

догађаја који се слави. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи у књизи Јустина Поповића, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим користити и осталу пригодну литературу).

Тakoђе, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста, и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац, последње издање.)

ВЕРСКА НАСТАВА

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ИЛМУДИН)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе исламске вјеронауке у основном образовању и васпитању је да пружи ученику основни вјернички поглед на свијет, са посебним нагласком на вјернички практични живот, а такође и будући вјечни живот.

То значи да дјeca на начин примјерен њиховом узрасту упознају властиту вјеру у њеној духовној, моралној, социјалној, мисионарској и другим димензијама.

Излагање вјерског виђења и постојања свијета обавља се у отвореном и толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама.

Начин приступа је исламско виђење које обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и вјерско образовање.

Упознавање је истовремено информативно-сазнајно и доживљајно-дјелатно, с настојањем да се основне поставке спроведу у свим сегментима живота: однос према Богу, према свијету, према другим људима и однос према самом себи.

Задаци наставе исламске вјеронауке су да код ученика:

- развија свијест о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божјим створењима,
- развија способност (на примјерен начин узрасту ученика) за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу са природом која нас окружује, као и за размишљања о тим питањима у свјетлу вјере ислама,
- развија и изграђује способност дубљег разумијевања и вриједновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човјечанства, као и достигнућа у разним областима научног дјеловања,
- развија способност за одговорно обликовање заједничког живота са другима, за налажење равнотеже између властите личности и заједнице, за остваривање сусрета са свијетом (са људима различитих култура, религија и погледа на свијет, с друштвом, с природом) и с Богом изгради увјерење да је његов живот на овом свијету само припрема за вјечност, да су сви створени да буду судионици вјечног живота, да се из те перспективе код ученика развија способност разумијевања, преиспитивања и вриједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу и изгради спремност за покајање.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Оперативни задаци наставе исламске вјеронауке (илмудин) у овом разреду јесу да ученици:

- упознају шта треба да учине прије намаза,
- знају које су радње саставни дио намаза,
- упознају начин обављања јутарње молитве,
- упознају врсте јела и пића које муслиман смије јести,
- упознају начин понашања муслимана при јелу и пићу,
- упознају доказ да је Узвишени Алах створио природу,
- упознају Кур'анске суре које указују на важност времена,
- упознају начин узимања абдеста.
- Упознавање ученика са наставним програмом овог разреда
- Послушност родитељима је наредба Узвишеног Господара

НАМАЗ

- Намаски шартови – припрема за намаз
- Намаски рукнови – саставни дијелови намаза
- Три правила о клањању дневних намаза
- Обнављање пређеног градива
- Сабах намаз (јутарња молитва)

ИСХРАНА МУСЛИМАНА

- Муслимани једу здраву и чисту храну
- Понашање при јелу и пићу
- Обнављање пређеног градива
- Алах п.ш. је Створитељ природе
- Мухамед а.с. у племену Бену Сад
- Алах п.ш. је створио човјека у најљепшем облику
- Обнављање градива
- Важност времена у животу вјерника
- Алах п.ш. се куне временом
- Сваки посао има своје вријеме
- Обнављање градива
- Начин узимања абдеста (вјерско прање прије молитве)
- Начин стајања у намазу
- Начин одијевања особе која обавља намаз
- Обнављање градива
- Подне намаз
- Мухамед а.с. код свог амише
- Алах је створио дан и ноћ, сунце, мјесец и звијезде
- Обнављање градива
- Дужности према самом себи
- Бог све види
- Икиндија намаз
- Обнављање градива
- Муслиман је муслиману брат
- Акшам намаз
- Јација намаз
- Обнављање градива
- Обнављање градива
- Обнављање градива

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава је заједничко дјело вјероучитеља и ученика. Полазиште је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине из којих се потом враћа на свакодневну њихову примјену. Овакав начин сазнања има свој ред: упознавање (обрада нових садржаја), понављање, примјена и провјеравање, сређивање (систематизација). То је макро структура оваквог начина сазнања. Међутим, и ови дијелови имају своју микро структуру. Тако, на примјер: начин сазнања посједује следеће ступњеве: постављање циља, мотивисање, обрада нових наставних садржаја, учење. Треба имати пред очима физиономију групе и појединца, а такође у оквиру часа на којем се обрађују нови садржаји, врши се примјена и обнављање обрађеног градива.

Имајући на уму горе истакнуто, час вјеронауке би требало изгледати овако: кратко понављање садржаја са претходног часа и посебно освјетљавање онога што ће послужити као темељ за актуелни час. Након постављања циља, прелази се на обраду нових наставних садржаја, где се заправо објашњава ученику шта то значи да смо „Божја створења”, истичући када се то и како догодило. Након овога се већ познати садржаји продубљују, уче, тј. разговара се о намазу – молитви (зашто и како). Овако усвојено градиво, у складу са васпитним циљем, мора наћи своју примјену у животу ученика. Разговара се зашто и како треба захвалити Богу за родитеље, браћу и пријатеље. Оваква сазнања и дјечје искуство се ослањају на слово Кур’ана и на ученички властити доживљај.

ВЕРСКА НАСТАВА**КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК**

Циљ наставе вјеронаука је да у складу са жупском катехезом помогне дјетету активније укључење у литургијску заједницу. Наиме, у овој доби се дјеца припуштају, која то желе, првој причести.

Међу њима дакле настаје једно особито заједништво које није више само разредно него „столно”, то значи заједништво око олтара. Како је сама причест по нарави комунитарни сакраменат и изграђује заједништво са Богом и људима, одгојни циљ је уградити преко вјеронаука радост дружења и у Цркви око олтара. Али не постављамо само тај циљ него олтарска заједница је нужно и заједница која црпи снагу за радосно дружење баш из чињенице причешћивања. Тако социјализација особе која је овој доби властита прима и религијске ознаке. Циљ је да дијете научи како Бог дијели себе као крух другима, да и ми будемо крух другима.

Дакле, мисао водиља наставе вјеронаука трећег разреда основне школе је заједништво које даје еухаристија и које нас одгаја за заједништво и радост живљења с осталима попут Исуса који је сам себе дао да имамо живот. Слиједимо динамику католичке литургије свете мисе.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА**III разред**

(један сат тједно, 36 сати годишње)

РАДОСТ ЗАЈЕДНИШТВА**1. УВОД**

- Упознавање ученика са садржајима програма католичког вјеронаука за III разред.

2. ЗАЈЕДНИШТВО С ЉУДИМА

- Заједно у обитељи (Захвалан сам Богу за родитеље);
- Једно смо у вјери (Сретан сам што вјерујем у Исуса);
- Једно смо у молитви (Сретан сам што могу разговарати с Исусом);
- Помозимо једни друге (Сретан сам што могу дати).

3. ЗАЈЕДНИШТВО С БОГОМ

- У заједници с Богом (Сретан сам што могу бити заједно с Исусом);
- Исусова посљедња вечера (Захваљујем Исусу за Крух живота);
- У служби Исусу (Сретан сам што имамо апостоле и њихове наследице);
- С Исусом за столом (Сретан сам што имамо свету мису);
- Божја ријеч (Сретан сам што Бог са мном разговара);
- Дијалог с Исусом (Дијалог ме чини сретним и способним да прихватим друге људе);
- У миси молимо заједно (Сретан сам што молимо заједно).

4. ИСУСОВА ЖРТВА – ТЕМЕЉ ЗАЈЕДНИШТВА

- Исус Христ је приказао самога себе (Сретан сам што нас Исус толико воли);
- Исусова жртва и наша жртва (Сретан сам што сам судио-ник Исусове жртве);
- Узмите и једите (Сретан сам што у мени живи Исус);
- Разни начини Исусове присутности међу нама (Сретан сам што се с Исусом сусрећем осим у Олтарском Сакраменту, у читању Еванђеља, у заједници на миси, и у прихватању других и сусрету с другима који су различити од нас.).

5. ЗАЈЕДНИШТВО С БОГОМ И С ЉУДИМА СВРХА МОГА ЖИВОТА

- Крух живота (Хвала за свагдашњи крух);
- Исус – наша попудбина (Сретан сам што ме Исус снажи и у болести);
- Служба олтару (Радо ћу министирати, пјевати, читати – бит на литургији, али постоје и друге литургије);
- Духовна и тјелесна припрема и захвала за причест (Озбиљно се припремамо за причест);
- Честа света причест (Причешћиват ћу се сваке недјеље);
- У заједништву с Духом Божјим (Сретан сам што ме Исус дарива својим Духом, те сам тако способан за активну љубав према другима).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска поука је заједничко дјело катехете (вјероучитеља) и катехизаната (вјероученика). Полазиште је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине, из којих се потом враћа на свакодневну њихову примјену. Овакав начин спознаје има властити ред: упознавање (обрада нових садржаја), сређивање (систематизација), понављање, примјена и провјеравање. То је макро структура оваквог начина спознаје. Међутим, и ови дијелови имају своју микро структуру. Тако на примјер: начин спознаје посједује слиједеће ступње: постављање циља, мотивирање, обрада нових наставних садржаја, учење, индуктивни и дедуктивни закључци, изравни и неизравни докази, формулирање запамћених чињеница... Или, садржај примјене има ове дијелове: проблем, постављање циља, рјешавање проблема, задаћа, упознавање прилика и увјежбавање. Код спознавања треба имати пред очима физиономију групе и појединца, но у оквиру сата под којим се обрађују нови наставни садржаји врши се примјена, понављање и вредновање обрађеног градива.

Имајући на уму горе истакнуто, поједини сат вјеронаука би требао изгледати овако: кратко понављање садржаја претходног сата, и посебно освјетљавање онога што ће послужити као темељ за актуални сат. Након постављања циља (што? и како?), прелази се на обраду нових наставних садржаја (нпр. трећи разред, први сат треће тематске цјелине), гдје се заправо објашњава ученику, што то значи да „смо у заједници са Богом“, истичући што то значи за нас и за људе око нас. Закључци се могу истаћи на плочи. Након овога се већ познати садржаји продубљују, уче, тј. разговара се о помирењу (што? како? и зашто?). Овако усвојено градиво, у складу са одгојним циљем, мора наћи своју примјену у животу ученика. Разговара се зашто и како треба захвалити Богу за родитеље, браћу и пријатеље. Оваква спознаја и дјечје искуство се ослањају на његов доживљај и на текст Светог Писма.

Прозивку и домаћу задаћу обавимо у прикладно вријеме.

ВЕРСКА НАСТАВА**ЕВАНГЕЛИЧКО-ЛУТЕРАНСКИ ВЈЕРОНАУК СЛОВАЧКЕ
ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе евангеличко-лутеранског вјеронаука Словачке евангеличке цркве а.в. у овом разреду јесте да допринесе изградњи душевног живота деце на основама хришћанског карактера, да им у срце усади љубав и из те љубави послушност према Богу и Божјим заповестима.

Задачи наставе евангеличко-лутеранског вјеронаука јесу:

- упознавање деце са Исусом Христом, његовим учењем и делом;
- упознавање деце да је Исус њихов спаситељ, идеал;
- неговање код деце љубави и оданости према Исусу;
- да објасни постепено спасења кроз догађаје из Библије на којима се заснива спасење;
- да поткрепи код деце свест да су вољена, цењена и да је њихов труд прихваћен од Бога;
- развијање одговорног понашања, морала и духовних вредности;
- подстицање рада у групи, сарадње и дијалога;
- да представи Цркву као Божју институцију која носи радосну вест о спасењу.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**III разред**

(1 час недељно – 36 часова годишње)

ТЕМА**ЛЕКЦИЈА**

ОПЕТ СМО ЗАЈЕДНО

*Ойей смо заједно
„Мој лични їрб“*

Уводне активности

ВРЕМЕ МОЈСИЈА

ЦИЉ: ученици треба да схвате: 1. Мојсијево рођење и позивање.
– да се могу ослонити на божју помоћ, 2. Одлазак Израиљевих из Египта.
3. Прелазак Црвеног мора;

- да Бог чује наше молитве,
- да Бог може и безнадежну ситуацију окренути на добро.

боравак у пустињи.

4. Давање Закона; златно теле.

МОЛИТВА

ЦИЉ: упознавање деце:
– са истином да молити може било где и било када;
– са конкретним примерима из Библије: како, када и за што се треба молити.

1. Када и где можемо да се молимо. Павле и Сила у тамници.
2. За шта се можемо молити. Соломун се моли.

**РОЂЕЊЕ И ДЕТИЊСТВО
ИСУСА ХРИСТА**

ЦИЉ:
– упознавање деце да је Бог имао план спасења за грешног човека;
– формирање представе Бога као Оца који воли и који испуњава своја обећања.

1. Анђео се јавља Марији и Јосифу
2. Рођење Јована Крститеља.
3. Рођење Исуса Христа.

**ЖИВОТ И УЧЕЊЕ
ИСУСА ХРИСТА**

ЦИЉ:
– упознавање деце са животом Исуса Христа;
– стицање сазнања да од Исуса могу учити;
– развијање свести да се могу поуздати у Исуса у свакодневном животу.

1. О милостивом Самарјанину
2. О царству Божјем-Сијач
3. О изгубљеном сину
4. О десет девојака

**ИСУСОВО СТРАДАЊЕ,
СМРТ И ВАСКРСЕЊЕ**

ЦИЉ:
– развијање знања о смислу Ускрса у светлу Исусовог спасоносног дела;
– развијање знања да за Хришћане Ускрс има дубљи смисао, да основна тема јесте Исус као Спаситељ грешног човека.

1. Исус улази у Јерусалим.
2. Хватање и страдање Исусово. Петрово одрицање.
3. Смрт Исусова на крсту и сахрана.
4. Васкрсли Исус Христос се јавља.

**ПОЧЕТАК ХРИШЋАНСКЕ
ЦРКВЕ**

ЦИЉ:
– приближити деци светог Духа као трећу личност Божјег тројства.

1. Христово узнесење.
2. Силазак светог Духа.
3. Петар излечи хромог.

КАТЕХИЗАМ

ЦИЉ:
– помоћи деци да у потпуности схвате наставно градиво о појединим верским истинама.

1. Десет заповести

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава је заједничко дело вероучитеља и вероученика. Полазиште наставе је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине, из којих се потом враћа на свакодневну њихову примену. Овакав начин сазнања има властити ред: упознавање (обрада нових садржаја), понављање, примена и проверавање, сређивање (систематизација). То је макро структура оваквог начина сазнања. Међутим, и ови делови имају своју структуру. Пример: начин сазнања поседује следеће ступње: постављање циља, мотивисање, обрада нових наставних садржаја, учење, индуктивни и дедуктивни закључци, тачни и нетачни докази, формулисање запамћених чињеница... У примени садржај има следеће делове: проблем, постављање циља, решавање проблема, задатка, упознавање прилика и увјежбавање. Код сазнавања, пред очима треба имати физиономију групе и појединца. У оквиру часа обраде новог наставног градива врши се примена, понављање и вредновање обрађеног градива.

Полазећи од онога што је већ истакнуто, час веронаука би требало да изгледа на следећи начин: кратко понављање садржаја са претходног часа, и посебно осветљавање онога што ће послужити као темељ за актуелни час. Након постављања циља (шта? и како?), прелази се на обраду нових наставних садржаја. Закључци се могу истаћи на табли. После овога, познати садржаји се продубљују, уче, тј. разговара се (шта? како? и зашто?). На овај начин усвојено градиво, у складу са васпитним циљем, мора наћи своју примену у животу ученика. Разговара се зашто и како треба захватити Богу за родитеље, браћу и пријатеље. Овако стечена сазнања и деље искуство ослањају се на доживљај и текст Светог Писма.

Наставни програм за III разред основне школе конципиран је у десет наставних тема које су разређене у 30 лекција. При изради годишњег и месечних планова рада, наставницима се препоручује да шест часова посвете понављању и систематизацији градива.

Успешној реализацији наставног програма треба да доприне-се и употреба одговарајућих приручника и литературе. Основна литература је Библија, а основни приручник је *Светило*.

ВЕРСКА НАСТАВА

РЕФОРМАТСКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

Циљ наставе верско васпитање Реформаторске хришћанске цркве јесте вредновање вјерских и социјалних датости у хришћанству и људској заједници са нагласком на одговорно стварање бољег свијета. Младе водимо оним ставовима и истинама које научава Катекизам Католичке цркве. Овдје доносимо само наслове појединих наставних тема и јединица.

Задаци наставе јесу:

Мисао водиља наставе верско васпитање трећег разреда јесте изградња комплетне и одговорне особе у односу према себи, према вјерским вредностима, према другим људима и коначно да се осјећа позваним да те вредноте не само спознаје и говори него и потврђује животом. Теме омогућују младом човјеку самоконтролу, упућују га на извор надахнућа, одгајају за изградњу правилних ставова према другима и коначно упућују на функционалност вјере у његовом животу.

Тема:	Главни цитат:	Подела:	Апликација:	Певање:
Нека сазнања Јован 1, 1 (општа) из Светог писма.			Важности Божје речи у нашем животу.	Химна 209
Из колико делова се састоји Свето писмо?	Јован 1, 2–3	Стари завјет. Нови завјет.	Повезаност Старог завјета са Новим завјетом.	Химна 490
Мојсије I део.	2 Мојс. 2, 2	Рођење Мојсија. Мисија Мојсијева.		Псалм XXIII
Мојсије II део	2 Мојс. 3, 2	Задапи Мојсија. Бог додели задатке Мојсију.		Псалм XXIV
Мојсије III део	2 Мојс. 12, 17	1. Претње о десетом патњу. 2. Пасха.	Бог увек помаже онима који верују у њега.	Псалм LXXXIX
Понављање Понављање Десет заповести (Закон Божји)	2 Мојс. 19, 5		„Ја сам Господин Бог твој; немој имати других богова осим мене.”	Псалм XC
Златно теле	2 Мојс. 32, 19	1. Удаљивање од Божје милости. 2. Мојсијева опомена.	Непослушност Грех. Последице.	Химна 223

Мисија Исуса Навина.	Исуса Нав. 1, 8	1. Мисија Исуса Навина. 2. Заузимање државе (Израела).	Код Бога је све могуће.	Химна 397
Време судије		1. Време судије. 2. Значајније судије.	Брига и милост Божји.	Химна 411
Гелеон	Суд 7, 7	1. Гелеон као судија и војсковођа 2. Победа Гелеона над мадијанима		Химна 197
Самсон	Суд 13, 24	1. Живот Самсона. 2. Пад Самсона. 3. Смрт Самсона.	Поверење. Храброст. Казна.	Химна 191
Понављање Понављање				
Самуил	И Сам. 1, 17	1. Самуил. 2. Самуилова послушност.		Химна 341
Давид и Голијат	И Сам. 17, 45	1. Давидова храброст. 2. Тајна Давидове победе.	Ко верује у Бога победиће.	Химна 388
Давид		1. Давид као краљ. 2. Давид као аутор дела псалме.		Псалм XIX
Понављање Понављање				
Исусов улазак у Јерусалим	Лук. 19, 38	1. Исус се спрема ући у Јерусалим. 2. Ученици нађу магарца. 3. Народ дочека Исуса као краља.	И можемо бити божји народ који дочекује Господа Исуса Христа као краља.	Псалм С
Чишћење храма	Мат. 21, 13	1. Строгост Исуса. 2. Заповест Исуса.	Ми сви можемо да се поуздамо у Божју милост, јер Божја љубав може да превазиђе све наше грехове и недостатке.	Химна 399
Јуда	Мат. 26, 14–16	1. Јуда се договорио са војницима о издаји Исуса. 2. Издаја.	Грех лежи пред вратима нашег живота: једино Исус Христос може изабавити од наших грехова.	Химна 196
Света вечера	И Кор. 11, 23–25	1. Шта значи света вечера? 2. Зашто је Исус желео да верни примају свету вечеру?	Хлеб у светој вечери значи сломљено тело Христово, вино његову проливену крв, а обоје заједно Његову смрт.	Химна 185

Борба у Гетсиманији	Мат. 26, 41	1. Борба у Гетсиманији. 2. Јаков, Јован и Петар.	Исус се патио због нас	Псалм LXXIV
Исус пред Пилатом	Мат. 27, 11	1. Исус пред Пилатом. 2. Лажне тужбе против Исуса.	Исус је жртвовао себе да не би ми били осуђивани вечно.	Псалм CXXXVIII

Понављање

Понављање

Апостолско
веровање

Апостолско
веровање има
три дела:
1. Говори о
Богу Оцу и
о створењу.
2. Говори о
Богу Сину
и нашем
спасењу.
3. Говори о
Богу Духу
Светом и
о нашем
посвећењу.

Молитве –
приликом
улаза у цркву

Химна
400

Молитве –
приликом
изласка
из цркве

Химна
401Богослужење
реформатске
цркве

1. Где се
одржава
богослужење
(место)?
2. По чему
распознајемо
цркве?

Химна
344

Понављање
на крају
школске
године

усвојено градиво, у складу са васпитним циљем, мора наћи своју примену у животу ученика. Разговара се зашто и како треба захва-лити Богу за родитеље, браћу и пријатеље. Овако стечена сазнања и дејче искуство ослањају се на доживљај и текст Светог Писма.

ВЕРСКА НАСТАВА**ВЕРОНАУКА ЕВАНГЕЛИЧКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ****ЦИЉ И ЗАДАЦИ:**

Циљ наставе веронаука евангеличке хришћанске цркве је упознавање ученика са значењем речи „...јер знам коме веровах...”.

Задатак наставе веронаука је стицање знања о Богу и при-знања Богу.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**III разред**

(један час недељно, 36 часова годишње)

„Верујем у Бога Оца Свемогућег, Творца неба и земље.”

Рекapитулација од Аврама
до Јосифа.

Циљ: Проверити код ђака шта су запамтили из програма веронауке за 2. разред.

Основна мисао:
уз рекapитулацију да деца обнове искуства о верном Господу, чијим обећањима и ми се можемо поверити.
У 3. разреду из програма веронауке ученици могу сазнати, како је Бог испунио други део свог обећања, уствари да ће дати изабраном народу Ханан.

Рођење Мојсијево
Циљ: упознати верност
Господа (2. Мој. 1–2, 10)

Основна мисао: Упознати Египат старог века, и живот јеврејског народа у доба фараона Рамсеса другог.
Рођење Мојсија. Како је Бог сачувао његов живот?

Позивање Мојсија
(2. Мој. 3–4, 28)
Циљ: да ђаци упознају безусловно поверење.

Основна мисао: Бог види беду свог изабраног народа.
1. Како је хтео помоћи Мојсије своме народу?
2. Како је помогао Бог?
3. Како је Бог спремио Мојсија за службу?

Ослобођење из Египта
(2. Мој. 5–15)
Циљ: Упознати Бога као ослободитеља.

Основна мисао: Бог одржава своја обећања.
1. Какав задатак је дао Мојсију?
2. Какав је реаговао фараон?
3. Реакција Господња: десет казни.
4. Какав циљ је имао Бог са казнама?

Ја сам Господ, Бог твој!
Циљ: Упознати десет заповести.

Основна мисао: Бог склапа савез са изабраним народом.
1. Шта означава савез?
2. Шта очекује Бог преко савеза?
3. Да ли је изабран народ прихватио услове савета?
4. Да ли су важеће за нас десет заповести?

Златно теле (2. Мој. 32–34)
Циљ: Упознати стрпљивост Бога.

Основна мисао: Мојсије као посредник.
1. Изабрани народ и десет заповести.
2. Зашто је Бог хтео казнити изабрани народ?
3. Како је помагао Мојсије народу?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава је заједничко дело вероучитеља и вероученика. Полазиште наставе је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине, из којих се потом враћа на свакодневну њихову примену. Овакав начин сазнања има властити ред: упознавање (обрада нових садржаја), понављање, примена и проверавање, сређивање (систематизација). То је макро структура оваквог начина сазнања. Међутим, и ови делови имају своју структуру. Пример: начин сазнања поседује следеће ступњеве: постављање циља, мотивисање, обрада нових наставних садржаја, учење, индуктивни и дедуктивни закључци, тачни и нетачни докази, формулисање запамћених чињеница... У примени садржај има следеће делове: проблем, постављање циља, решавање проблема, задатка, упознавање прилика и увежбавање. Код сазнавања, пред очима треба имати физиономију групе и појединца. У оквиру часа обраде новог наставног градива врши се примена, понављање и вредновање обрађеног градива.

Полазећи од онога што је већ истакнуто, час веронаука би требало да изгледа на следећи начин: кратко понављање садржаја са претходног часа, и посебно осветљавање онога што ће послужити као темељ за актуелни час. Након постављања циља (шта? и како?), прелази се на обраду нових наставних садржаја. Закључци се могу истаћи на табли. После овога, познати садржаји се продубљују, уче, тј. разговара се (шта? како? и зашто?). На овај начин

Путовање у пустињи.
Међена змија.
(2. Мој. 15–17; 4. Мој. 2)
Циљ: Упознати старење Господа.

Основна мисао: Бог се брине за свој народ.
1. Какве проблеме су имали у пустињи?
2. Како им је помагао Бог?
3. Зашто су се ипак бунили?
4. Божија казна – отровне змије.
5. Божија милост – Међена змија.

Исус – прави Бог
(Мт. 17, 1–8)
Циљ: Да ученици упознају Исуса, правог Бога – Оца.

Основна мисао: Заједно на гори високој у преображењу.
1. Шта треба да видимо?
2. Шта то значи за нас?
3. Ко је био Мојсије?
4. Ко је био Илија?
5. Ко је највећи?
6. Кога требамо вечно слушати?

Заузимање земље Хананске.
(Књига Џозуе (Јозуе)
2–3. 6, 24)
Циљ: Упознати Бога као таквог, који одржава дату реч.

Основна мисао: Да ли је Бог одржао дата обећања Авраму?
1. Шта је обећао?
2. Како је остварио?
3. Шта означавају Библијска чуда?

Уздрављење центуриновог слуге.
(Мт. 8, 5–13)
Циљ: довести ученике да верују речима Исуса Христа.

Основна мисао: Да ли смо спремни молити се за другог?
1. Ко је спреман да се моли за другог?
2. Зашто је хваловредан центурин?
3. У чему се показала његова вера?
4. Како треба да се молимо и ми?

Библијски лото
Изабери тачне одговоре!
Понављање градива

Ко је човек? Исказ о човеку.
Верујем да је Бог створио мене заједно са свим створењима!
(1. Мој. 1–2, 4)
Циљ: Упознати створење света и човека.

Основна мисао: Да упознамо своје место у свету.
1. Како је створио Бог?
2. Како је створио човека?
3. Кога представља човек у том свету?
4. Шта је циљ његовог живота?

Никодим (Јов. 3, 1–17)
Циљ: Како треба да живимо?

Основна мисао: Треба да се поново родимо.
1. Ко је био Никодим?
2. О каквој тајни су разговарали Исус и Никодим?
3. Зашто је било потребно Исусово разумевање?
4. Шта означава гледати горе?
5. Шта значи гледати на Исуса Христа?

Први грех (1. Мој. 3)
Циљ: Упознати Адамов грех.

Основна мисао: Изгубљен и просуђен човек.
1. Упоредити Божји приказ са понудом змије.
2. Последице човековог избора.
3. Ко је искушитељ?
4. Ко је избавитељ?

Исус и Самарјанка. (Јов. 4, 1–42)
Циљ: Да сазнамо ко је за нас Исус?

Основна мисао: „Знам да је Исус мој избавитељ!”
1. Какву воду нуди Исус Самарјанки?
2. Шта је вода живота?
3. Шта је сазнала жена у разговору?
4. Шта је учинила после тога?
5. Шта треба да радимо ми?

Кајин и Аabel. (1. Мој. 4)
Циљ: нисмо сами на овоме свету.

Основна мисао: Одговорни смо један за другог.
1. Шта је урадио Кајин?
2. Какав је човек, који говори: зар сам ја чувар брата свога?
3. Како је казнио Бог Кајина?

Потоп. (1. Мој. 6–8)
Циљ: довести ученике да схвате, ко ће остајати на последњем суду.

Основна мисао: сви људи смо под Божијом пресудом.
1. Зашто је Бог дао потоп?
2. Да ли су Ноје и његова породица били спашени јер су били добри?
3. По обећању Божијем, да неће више бити потопа, то значи да неће више судити свету?
4. Ко ће остати на крају?

Библијски лото
Изабери тачне одговоре!
Понављање градива.

Неродна смоква (Лк.13,6–9)
Циљ: Да ученици упознају шта је циљ њиховог живота.

Основна мисао: Исус тражи воће мог живота.
1. По чему се препознаје воћка и човек?
2. Шта је воће?
3. Како може родити мој живот добро, здраво воће?
4. Ко је виноградар?
5. Шта обећава Исус Богу?

Библијски лото.
Изабери тачне одговоре!
Понављање градива
Вавилонска кула
(1. Мој. 11, 1–9)
Циљ: Показати место човечанства у свету.

Основна мисао: Заједништво човечанства.
1. Заједништво и разумевање.
2. Зашто су хтели изградити велику кулу?
3. Зашто су били, градитељи вавилонске куле, охоли?

Самаријско село
(Лк. 9, 51–56)
Циљ: како прихватити другачије размишљајућих?

Основна мисао: Не повиси себе над другог.
1. Зашто нису примили Самаритани Исуса?
2. Зашто су били бесни ученици?
3. Шта је учинио Исус?
4. Шта је разлика између Исуса и ученика?
5. Да ли је могуће да би људи једнако размишљали?
6. У Исусу смо сви једнаки!

Ко је Исус Христ, и шта очекује од мене? (Лк. 1, 26–38. 1, 20–24)
„Верујем у Исуса Христа, Сина Његовог, јединог Господа нашег, који је зачет од Духа Светога, рођен од Девеце Марије.”
Циљ: Упознати обећање рођења Исуса.

Основна мисао: Упознати спаситеља којег је обећао Бог још Авраму.
1. Ко је била Марија?
2. Ко је био Јосиф?
3. Како да гледамо на Исуса?
4. Шта означава име Исус?
5. Шта он значи теби?

Лазарево ускрсење
(Јов. 11, 1–14)
Циљ: довести ученике к знању, да у Исусу Христу имају вечни живот.

Основна мисао: „Исус је васкрсење и живот!”
1. Шта је урадио Исус када је примио вест од Марије?
2. Да ли је закаснио?
3. Зашто је потребно продужење живота? На пример: оздрављење из тешке болести!
4. Шта значи да је Исус васкрсење и живот?
5. Шта је смрт?

Кушање Исуса Христа.
(Мт. 4, 1–11)
Циљ: Да ученици сазнају зашто је то било неизбежно.

Основна мисао: Исус као прави човек.
1. Три пута, на три начина је кушао ђаво Исуса.
а) Зашто није био послушан?
б) Зашто је издржао искушење?
в) Шта треба да знамо о ђаволу?
г) Шта је награда за победника?

Зашто је умро и васкрснуо Исус Христ? (Мт. 21, 1–11)
Улазак Исуса у Јерусалим.
Циљ: упознати Исуса као Краља, који долази у име Господње.

Исус пере ученицима ноге. (Јов. 13, 1–17)
Циљ: Упознати у Исусовом делу пример.

Света вечера (Мт. 26, 17–29)
Циљ: Да ученици упознају значење Пасхе и свете вечере.

Гетсиманија (Мт. 26, 36–46)
Циљ: Да ученици упознају Божју вољу!

Исус пред Кајафом, осуђење Исусово. (Мт. 26, 57–75)
Циљ: Довести ученике ка познању ко је Исус!

Библијски лото.
Изабери тачне одговоре.
Понављање градива.

Исус пред Пилатом (Јов. 18, 28–19, 16)
Циљ: Да би ученици упознали, зашто је био осуђен Исус!

Распеће и сахрана Исусова. (Мт. 27, 31–66)
Циљ: да ученици сазнају истину: „Исус је био заиста Син Божји!”

Основна мисао: Благословен је ко долази у име Господњег!
1. Шта су светили Јевреји на Пасхи?
2. Како су примили Исуса у Јерусалиму?
4. Зашто није улазио у град седећи на коњу?
5. Шта означава реч корана?
6. Како се зове недеља, кад светимо Исусов улазак у Јерусалим?

Основна мисао: Да постанемо из љубави браћа и помоћници један другоме. У Исусово доба чији је задатак био, госту опрати ноге? Зашто није хтео Петар дозволити да му Исус опере ноге? Шта је хтео постићи Исус са овим чином?

Основна мисао: Тело и крв Христова као темељ вечног живота.
1. Када се сећамо на последњу вечеру Христову?
2. Зашто говори Исус: „да је то моје тело, ...да је то моја крв”?
3. Какав хлеб су јели приликом свете вечере?
4. Шта је света вечера?

Основна мисао: Боже, нека буде Твоја воља!
1. Шта су радили Исус и ученици у Гетсиманској башти?
2. За шта се молио Исус?
3. Да будемо и ми као наш Господ, Исус!

Основна мисао: Исус је Христос, Син Божји!
1. Зашто је тражио првосвештеник под заклетвом од Исуса да се изјасни, да ли је он Син Божји?
2. Како је могуће да првосвештеник Израелског народа осуђује Божијег Сина?
3. Зашто је порицао Петар Исуса?
4. У чему је разлика између Петра и Јуде?

Основна мисао: Судни процес Исуса.
1. Ко је био Пилат?
2. Зашто су оптуживали Исуса тиме, да је хтео бити краљем?
3. Ко је одговоран за смрт Исуса Христа?

Основна мисао: Бог је толико љубио свет, да је и Сина дао, да нико ко у њега верује не пропадне, него да има живот вечни.
1. Када помињемо смрт Исуса Христа?
2. Зашто говори Исус у својој молитви да га је и Бог напустио?
3. Шта означавају речи: „Сврши се”?
4. На што показује да се завеса у храму раздре на двоје?
5. Шта је препознао стотник у умирајућем Исусу?

Празна гробница и Исус се јавља Марији Магдалини. (Јов. 20, 1–18)
Циљ: Исус је васкрсење и живот.

Библијски лото.
Изабери тачне одговоре.
Понављање градива.
Крај школске године.
Понављање.

Основна мисао: Његово васкрсење је и наше васкрсење.
1. Када славимо васкрсење Исуса Христа?
2. Шта је сазнала Марија поред празног гроба?
3. Шта су учинили Петар и Јован?
4. Када је препознала Марија Исуса?
5. Да ли се можемо и ми срести са Исусом?
6. Како?

Основна мисао: Колико позитивних искустава је донела у наше животе ова школска година помоћу веронауке?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни предмет веронаука садржи у себи три сегмента кроз која треба предмет деци приказати.

**ПОРУКА О БОГУ ОЦУ – СЛИКА РОДИТЕЉА.
ИСУС НАШ ПРИЈАТЕЉ И ПОМОЋНИК – ДЕТЕ ЗАВИСИ ОД ПОМОЋИ И ЉУБАВИ.**

ВЕРА У СТВОРЕЊЕ – ОКОЛИНА ЈЕ БОЖЈА.
– Дете као Божје створење треба поштовати и прихватити његове способности, могућности и немогућности. На часу треба поштовати личност детета.

– Шта час треба да садржи:
– На почетку часа направити мост између свакодневнице детета и света библијских приповедака.
– Циљ часа мора да буде јасан, теолошки и педагошки исправан и истинит.

– Библијске приповетке приказати на једноставан начин, примењујући принцип очигледности.
– Језик мора да буде једноставан и прилагођен узрасту ученика.
– Час треба завршити песмицом, као одговор за оно што се на часу радило.

ВЕРСКА НАСТАВА

ВЕРОНАУКА – ЈУДАИЗАМ

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе веронауке – јудаизам је стицање основних знања о Библији, молитвенику и синагоги.

Задачи наставе веронауке – јудаизам је да ученици:

- усвоје основне појмове о синагоги;
- упознају ликове из Библије;
- упознају основне молитве.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

III разред

(један час недељно, 36 часова годишње)

БЕТ АКНЕСЕТ, СИНАГОГА: ДОМ ВАН КУЋЕ

- Где су се молили наши праоци?
- Бет а Микдас: Храм у Јерусалиму
- Предмети у Синагоги
- Како се молимо
- Ко је ко у Синагоги

ДЕЧИЈА БИБЛИЈА

- Прелазак преко Трстиковог мора
- Десет заповести
- Крај лутања
- Дебора
- Гидеон

- Самсон
- Рут
- Семјуел и Саул
- Давид у Саулово време
- Давид и Батсева
- Краљ Соломон пресуђује
- Елија и Балови свештеници
- Јона
- Јеремија
- Јов
- Естер
- Данијел
- Езра и Нехемија

МОЈ СИДУР (молитвеник)

- Сема Јисраел
- Благослови
- Амида
- Кадиш
- Биркат амазон

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Богато наслеђе јеврејске вере, литургија, обичаји и традиција, пренеће се ученицима на начин који је примерен њиховом узрасту и кроз одговарајуће програме.

У остваривању задатих елемената програма користиће се примери из живота, ослањаће се на деље искуство, доживљаје, као и на одређене ситуације у породици, школи, и средини у којој дете живи.

Главна мисао је открити вредности етичких и моралних принципа, прихватити их, чувати, поштовати и тако изградити поверење према другима.

Простор у коме се настава изводи опремити разноврсним дидактичким материјалом: сликовнице, постери, мапе, слике верских објеката, симболи који се користе у литургији или приликом обележавања одређених светковина и празника.

3

На основу члана 5. став 2. Уредбе о организовању и остваривању верске наставе и наставе из алтернативног предмета у основној и средњој школи („Службени гласник РС”, број 46/01),

Министар просвете и спорта и министар вера, споразумно, на усаглашен предлог традиционалних цркава и верских заједница доносе

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм предмета Верска настава за четврти разред основне школе.

Предмет из става 1. овог члана остварује се као факултативни.

Члан 2.

Број часова наставе предмета Верска настава у четвртм разреду износи по један час седмично са 36 часова годишње.

Члан 3.

План и програм наставе предмета Верска настава део је прописаног наставног плана и програма за основну школу.

Наставни програм предмета из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-178/04-02

У Београду, 28. октобра 2004. године

Министар вера
проф. др **Милан Радуловић**, с.р.

Министар просвете и спорта
др **Слободан Вукановић**, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ

ВЕРСКА НАСТАВА

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљеви верске наставе јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате Цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе су да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;
- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе;
- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изнајлажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;
- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

ВЕРСКА НАСТАВА

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у IV разреду јесте да ученици стекну знања о томе да постојање света има свој циљ. Тај циљ је есхатолошка као литургијска заједница: јединство свих створених бића међу собом и на крају с Богом, преко Богочовека Исуса Христа. Циљ због којег је све створено и зашто је створено на овај начин, откривен нам је као Црква, односно као конкретна литургијска заједница.

Задаци православног катихизиса (веронауке) су да ученик:

- изгради свест о томе да Бог општи са светом кроз човека Христа;
- уочи да је Христос корпоративна личност;
- запази да у Цркви нико не може да постоји сам за себе, без заједнице са свима;
- стекне појам о бићу као заједници;
- схвати да је извор сваког греха егоизам, индивидуализам.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(један час недељно, 36 часова годишње)

ЦИЉ ЗБОГ КОГА ЈЕ БОГ СТВОРИО СВЕТ (ДА СВЕТ ПОСТАНЕ ЦРКВА)

- Црква је конкретна литургијска заједница.
- ЛИТУРГИЈА ЈЕ ЗАЈЕДНИЦА МНОГИХ ЉУДИ И ПРИРОДЕ С БОГОМ ОЦЕМ ПРЕКО ЈЕДНОГ ЧОВЕКА – ХРИСТА
- Структура Литургије (епископ, свештеници, ђакони и народ).

ЦРКВА КАО ИКОНА БУДУЋЕГ ЦАРСТВА

– Одбијање првог човека Адама да сједини створену природу с Богом, односно да сарађује на остварењу Божијег плана о свету (човеков пад и последице тога – првородни грех);

– Црква у хришћанској архитектури (православни храм и литургијска структура).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Циљ наставе у IV разреду јесте да ученици стекну знања о томе да постојање света има свој циљ. Тај циљ је есхатолошка као литургијска заједница; јединство свих створених бића међу собом и на крају с Богом, преко Богочовека Исуса Христа. Циљ због којег је све створено и зашто је створено на овај начин, откривен нам је као Црква, односно као конкретна литургијска заједница.

Овим се постижу врло важна знања:

– да се истина света смешта у есхатон као заједницу свих створених бића с Богом Оцем преко Христа и да је она мерило свих историјских догађаја у којима суделује Бог, а Бог суделује у оним историјским догађајима који воде као овом циљу;

– да је Литургија икона Царства Божијег које ће се тек у будућности остварити;

– да је човек одговоран за историју и постојање природе и да ту одговорност истински остварује једино ако живи таквим начином живота који је утемељен на будућем Царству Божијем и његовој структури;

– да су Бог и човек у Христу, односно у Литургији, неодвојиви, јер Бог преко Христа суделује у остварењу будућег Царства Божијег, односно Бог преко људи, који су чланови Цркве као литургијске заједнице, чини присутним то Царство у историји, јер Литургију конституише Дух Свети.

Наведена знања биће потребна и у контексту каснијег упоређења овако виђене истине света с проблемом греха и смрти, односно у расветљавању питања колико литургијски начин постојања реално пружа одговор на проблем смрти. Јер, ако се анализира смрт сваког бића понаособ, она је присутна зато што је природа сваког бића смртна, а то је због тога што је она створена ни из чега. Носиоци, пак, те природе, тј. конкретна бића, пре свега људске личности, својим природним рођењем указују на чињеницу да природа постоји и пре њих, јер они пре рођења нису постојали док је људска природа постојала и пре њиховог рођења. На тај начин сви смо наследници смрти зато што смо наследници природе. Истовремено, ова чињеница указује и на разлику између природе и личности код човека, као и на то да је постојање сваког човека по природи изазов његовој слободи. Овај проблем се може превазићи једино кроз једно ново рођење, Крштење, где је вечно постојање природе израз наше слободе изражене као заједништво с Богом у Христу. На глобалном плану, смрт прети читавој творевини све дотле док је она одвојена од Бога, односно док не постоји слободно у односу на своје законе кроз једну личност која сједињује с Богом. Литургија је икона постојања створене природе у личности Христовој, односно њеног слободног постојања, а слобода се изражава као љубав према Богу и према другим људима и бићима, превазилази се смрт и остварује се бесмртност за сву природу.

Тема: *Циљ због кога је Бог створио свет и Првородни грех* треба реализовати преко описа Литургије, која садржи све: целокупну природу кроз природне дарове, хлеб, вино, уље, воду; молитве којима се молимо за благорастворене ваздуха, за изобиље плодова земаљских... итд; људе који су сви сједињени у Христу и постоје слободно од природних закона и окренути ка Богу Оцу.

Објашњавајући службу епископа (свештеника) у Литургији, треба указати на задатак првоствореног човека Адама у природи, а самим тим и свих људи, да је човек створен да буде свештеник у природи и да сједини природу с Богом Оцем као и на суштину човековог пада, односно греха, која се огледа у одбијању човека да то учини. Последица тога греха јесте смрт у природи као разједињавање свега на саставне делове и опасност да се природа врати у небиће, али која није казна Божија, већ остајање природе, злом вољом човека, несједињене с Богом, тј. постојање природе у човеку Адаму на основу њених закона који јој проузрокују смрт. Као потврду да природа не може постојати сама за себе, без заједнице личности, односно слободе човека која се изражава као љубав према Богу, треба навести искуство личности и како ствари и природа изгледају у том искуству. На пример, треба указати на искуство да кад нам неко кога волимо из љубави подари било коју ствар, она за нас постаје значајна, иако дотад нисмо ни примећивали да постоји.

Као помоћну литературу треба користити студију: Ј. Зизјулас, *Твар као евхаристија*, као и друге сличне студије).

Тема: *Литургија је заједница у Христу... и Црква као икона будуће Царства* треба, такође, реализовати преко описа Литургије указивањем на то да је Литургија христосентрична, односно да се сви у Литургији сједињују, преко епископа, као преко Христа, са Богом, као и на то да Литургија почиње речима: „Благословено Царство оца и Сина и Св. Духа” и да све у њој указује на будуће Царство. (За реализацију ове теме треба користити: Ј. Зизјулас, *Евхаристија и Царство Божије*, као и другу сличну литературу).

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да да ипостас, односно да оцрквени и да дâ смисао нашем историјском виђењу. Зато треба, кад год је то могуће ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се слави.

Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд.

Ученици би требало да се упознају с личностима светитеља које славе као Крсну славу (У ту сврху треба, пре свега, користити житија тих светитеља која се могу наћи у делу Јустина Поповића, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста, и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики њосћ*, Крагујевац, последње издање).

ВЕРСКА НАСТАВА**ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ILMUDIN)****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе исламске вјеронауке (илмудин) у четвртм разреду јесте да ученике упозна са чињеницом да су они друштвена бића која знају цијенити основне вриједности у животу на ове свјету, те да у пракси Посланика Мухамеда а.с. налазе одговор за своје проблеме и узор за свој однос према ономе што их окружује.

Задаци наставе исламске вјеронауке (илмудин) су да код ученика:

- развија свијест о Богу као Створитељу и људима као најсавршенијим створењима;
- развија способност о вредновању културе и цивилизације у којој живе, те схватање разлога успона и падова у историји човјчанства;
- развије способност за одговорно обликовање заједничког живота са другима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**IV разред**

(један час недељно, 36 часова годишње)

ПОРОДИЦА И ДРУШТВО

- улога и важност породице у исламу;
- однос према родитељима;
- однос према браћи и сестрама;
- однос према осталим члановима родбине;
- однос према сирочадима (дјеци која су без родитеља);
- однос према заједници у којој се живи;
- какав је био однос Мухамеда а.с. према својој породици;
- какви су били унуци Мухамеда а.с.;
- које су основне дужности родитеља према дјечи.

ЖИВОТ ПОСЛАНИКА МУХАМЕДА А.С.

- у каквим приликама је рођен и гдје је живио Посланик а.с;
- шта је довело до иселавања првих муслимана у Абесинију;
- која је вриједност и улога стрпљења у позивању на пут спаса;
- зашто је један период у животу Посланика а.с. прозван „године туге“;
- шта је хиџра (пресељење из Меке у Медину) који је њен значај, порука и поука;
- како су становници Медине прихватили ислам и муслимане;
- шта је довело до првог отвореног сукоба муслимана и идолопоклоника из Меке на Бедру;
- други сукоб на Ухуду, и шта је разлог негативном исходу на Ухуду;
- договор на Худејбији;
- писма Мухамеда а.с. владарима;
- ослобођење Меке;
- опростни хаџ Посланика а.с.;
- које су главне поруке са опростног хаџа;
- пресељење Посланика а.с. на ахирет;
- какав је био Мухамед а.с. као личност;
- шта кажу велики мудри људи о Мухамеду а.с.

НАМАЗ (МОЛИТВА)

- шта је цума намаз, кад и како се она обавља;
- кад и како се обавља теравија намаз;
- како се обавља бајрам намаз;
- шта квари намаз;
- која је вриједност заједничког обављања намаза;
- како се обавља ценаза намаз;
- шта је сехви сеида и како се она обавља.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Предвиђени број часова за верску наставу, исламска вјеронаука, вјероучитељ ће искористити тако што ће на сваком часу кратко поновити садржаје са претходног часа, а затим ће прећи на тему која је предвиђена за актуелни час. Након обраде дате теме вјероучитељ ће подстицати ученике на разговор. Међусобни разговор ученика, и ученика и вјероучитеља, има за циљ да покаже да ли је обрађени садржај усвојен и да ли је нашао мјесто у практичном животу ученика. У остваривању садржаја програма исламска вјеронаука треба користити и уџбеник вјеронауке за четврти разред основне школе аутора Ресфика Ћатића.

ВЕРСКА НАСТАВА**КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе католичке вјеронауке у основном образовању и васпитању је увођење у вјеру која је за кршћане темељна, а то је изградња црквене заједнице. Црква се не темељи на институцији као таквој него на догађајима спасења. Догађаји спасења су у животу кршћанина у сакраментима. Сакраменти су, дакле, окосница ове године. Они су као литургијско догађање за дјecu тајновити, занимљиви, пуни симбола и динамике. Зато смо и ставили поднаслов: „Љубити Цркву”. Сваки сакрамент на свој начин задржава цјело-спасењски догађај чега је средиште Христ и заједница вјерника гдје се догађа то спасење. Еухаристију као сакрамент средишњег догађања ћемо и ове године, али на други начин, обрадити. Дјеца воле говор симбола, па ћемо и у настави покушати предавајући и чинити да поједине симболе сами раде и израђују да им тако ти симболи постају блиски, а литургијски језик разумљив и прихватљив.

Дакле, мисао водиља наставе вјеронаука четвртог разреда основне школе јесте изградња заједништва литургијског типа гдје дјеци Цркву приближава као мјесто не неких мистичних обреда, него мјесто догађаја спасења у ријечи и знаку. Циљ је да и она дјеца, која евентуално не практикују сакраменте, ипак знају што се то „догађа” са њиховим пријатељима који воле Цркву.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**IV разред**

(један час недељно, 36 часова годишње)

ЉУБИТИ ЦРКВУ**(САКРАМЕНТИ)****УВОД**

- Упознавање ученика са садржајима програма католичког вјеронаука за IV разред.

ЦРКВА ЈЕ МЈЕСТО СУСРЕТА

- Црква као мјесто светог догађања (Исус установљује Цркву);
- Ријеч и знак (Говор симбола);
- Милост као знак љубави (Бог нас жели имати у милости);
- Ријечи које милост дају (Значење сакраменталних ријечи);
- Крштење (Залиха за крштење);
- Милост крштења (Дијете Божије и члан Цркве);
- У заједници Божијег народа (Црква као заједница браће и сестара).

ЦРКВА ЈЕ ХРАМ ДУХА СВЕТОГА И БОРАВИШТЕ БОЖЈЕ У НАМА

- Храм Духа Светог (Божија жеља да борави у човјеку);
- Печат дара Духа Светог (Бити посланик);
- Сусрет са заједницом ученика (Обред кризмања);
- Старозавјетна гозба Савеза (Савезник с Богом);
- Исусова жртва (Жртва је знак љубави);
- С Исусом за столом (Исусов сам ученик).

СЛАВИТИ БОГА У ЗАЈЕДНИЦИ

- Славимо благодане причешћу (Црквена година);
- Човјек је позван на слободу (Дивим се Божјем повјерењу према мени);
- Исус опрашта гријехе (Захвалан сам за његово пријатељство);
- Помирење (Одлука чинити добро);
- Исус воли болеснике (Племенитост бриге за болеснике);
- Помаст опрашта и лијечи (Љепота духовне скрби за болеснике).

СВЕЋЕНИЧКИ РЕД У СЛУЖБИ ЗАЈЕДНИЦЕ

- Свећенички облик служења Богу (Свећенички народ);
- Новозавјетно свећеништво Исуса Христа (Трострука свећеничка служба);
- Изабран и послан (Обред рођења);
- Пасхални мистериј (Исус посредник и свећеник).

ОБИТЕЉ У СЛУЖБИ ЖИВОТА

- Позвани на живот (Бог је творац живота);
- Исус воли младе (Цијенити брак и обитељ);
- Задана ријеч као савез заједништва (Цијена поштовања у заједништву брака).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава је заједничко дјело катехете (вјероучитеља) и катехизаната (вјероученика). Полазиште је конкретна стварност. Из доживљених искустава прелази се на истине, из којих се потом враћа на свакодневну њихову примјену. Овакав начин спознаје има властити ред: упознавање (обрада нових садржаја), сређивање (систематизација), понављање, примјена и провјеравање. То је макроструктура оваког начина спознаје. Међутим, и ови дијелови имају своју микроструктуру. Тако, на примјер: начин спознаје посједује слиједеће ступњеве:

- постављање циља, мотивирање, обрада нових наставних садржаја, учење, индуктивни и дедуктивни закључци, изравни и неизравни докази, формулирање запамћених чињеница...

– или, садржај примјене има ове дијелове: проблем, постављање циља, рјешавање проблема, задаћа, упознавање прилика и увјешбавање.

Код спознавања треба имати пред очима физиономију групе и појединачна, но у оквиру сата под којим се обрађују нови наставни садржаји врши се примјена, понављање и вредновање обрађеног градива.

Имајући на уму горе истакнуто, поједини сат вјеронаука би требао изгледати овако: кратко понављање садржаја претходног сата, и посебно освјетљавање онога што ће послужити као темељ за актуални сат. Након постављања циља (што? и како?), прелази се на обраду нових наставних садржаја (нпр. трећи разред, први сат треће тематске цјелине), гдје се заправо објашњава ученику, што то значи да „смо у заједници с Богом”, истичући што то значи за нас и за људе око нас. Закључи се могу истаћи на плочи. Након овога се већ познати садржаји продубљују, уче, тј. разговара се о помирењу (што? како? и зашто?). Овако усвојено градиво у складу са одговорним циљем, мора наћи своју примјену у животу ученика. Разговара се зашто и како треба захвалити Богу за родитеље, браћу и пријатеље. Оваква спознаја и дјечје искуство се ослањају на његов доживљај и на текст Светог Писма.

Прозивку и домаћу задаћу обавимо у прикладно вријеме.

ВЕРСКА НАСТАВА

ЕВАНГЕЛИЧКО-ЛУТЕРАНСКИ ВЈЕРОНАУК СЛОВАЧКЕ ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ верске наставе евангеличко-лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в. јесте упознавање деце са хришћанском вером и јасним тумачењем библијске вести. Упознавање деце са хришћанском вером и тумачење библијске вести треба да доприне буђењу и неговању верских осећаја код деце као и њиховом привођењу Исусу Христу, као најбољем пријатељу, што истовремено значи и подстицање љубави према Исусу.

Задачи наставе евангеличко-лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в. јесу да ученици:

- развијају морално-верски осећај;
- стичу нова знања, а да стечена надограђују;
- развијају потребу за учествовањем у обликовању заједничког живота са другим члановима друштва, као и успостављање равнотеже са људима различитих религија и култура;
- изграде позитивне вредности према садржају декалога са нагласком на поверење;
- упознају Исусов живот и стекну спознаје да је Исус њихов велики пријатељ;
- упознају црквену годину, уз нагласак на највеће празнике.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(један час недељно, 36 часова годишње)

УПОЗНАЈМО БОЖЈЕ ЗАПОВЕСТИ

- Први део Божјих заповести: 1–3. заповест;
- Други део Божјих заповести: 4–10. заповест;
- Највећа заповест у Божјем Закону (Мт. 22, 37).

БИБЛИЈСКИ ДОГАЂАЛИ ИЗ НОВОГ ЗАВЈЕТА

- Заветовање Спаситеља;
- Привођење Исуса у храм;
- Крштење Исусово;
- Кушање Исусово;
- Исус и богат човек;
- Жена грешница;
- Исус у кући Левија;
- Марија и Марта;
- Исус и Никодим;
- Закхјеј.

ИСУСОВА ДЕЛА

- Свадба у Кани Галилејској;
- Исцељење одузетог;

- Исцељење слуга капитанова;
- Исус храни пет хиљада људи;
- Олуја на мору;
- Исус даје живот – Јаирова кћи;
- Лазарево васкрсење.

ЦРКВЕНА ГОДИНА – ПРАЗНИЦИ

- Како изгледа црквена година?

РАЗДОБЉА:

- Адвент;
- Божић;
- Пост.

ПРАЗНИЦИ:

- Ускрс;
- Силазак Светога Духа на апостоле;
- Захвалност за летину;
- Сећање на изградњу храма;
- Црквена слава
- Реформација.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Полазне тачке верске наставе: Основни садржај верске наставе евангеличко-лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в. јесте упознавање деце са хришћанском вером, јасним тумачењем библијске вести као и суделовањем у тражењу смисла живота.

Код изучавања се укључују сва чула детета, цела његова личност. Акцент се ставља на одговарајући начин обраде градива а не на количину истог. (Дете не мора знати велики број података, имена, али треба да зна догађаје, дела, а нарочито треба да познаје разлоге, циљеве, везе и идејни основ библијског догађаја, чуда, приче...).

Код изучавања **катехизма** акценат се ставља на то да деца у потпуности схвате градиво, те да о појединим библијским истинама имају чисте и јасне (појмове) предоцбе. Верско изучавање не може да буде чисто интелектуално, нити чисто емоционално. Код вернаоуке посредујемо ставове једнако, као и знање. Поред количине информација важност придајемо и интензитету њиховог проживљавања.

Верска настава евангеличко-лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в. у IV разреду основне школе конципирана је у четири основне теме. За обраду и утврђивање тема планиран је следећи број часова:

- Упознајмо Божје заповести – 4 часа.
- Библијски догађаји из Новог Завета – 11 часова.
- Исусова дела – 8 часова.
- Црквена година – празници – 12 часова.

Предлог структуре часа верске наставе у IV разреду:

Крајика побожности: Уводна молитва, текст из Библије са краћим тумачењем на актуелну тему недеље. Овај део часа се може завршити духовном песмом (10 мин.).

– *Понављање градива* са претходних часова (10 мин.).

– *Ново градиво* према плану (15 мин.).

– *Рад са Библијом:* читање, дебата, давање задатака за читање Библије код куће (5 мин.).

– *Молитва*, песма (5 мин.).

Простор, опрема, наставна средства: Простор у коме се одвија верска настава треба прилагодити потребама ове наставе, а пре свега распоред седења ученика. Простор, својим изгледом треба ученицима да пружи слику наставног предмета који се у том простору реализује. Поред простора који се налази у школи, верска настава може да се реализује и у просторијама ван школе – црква, природа...

За реализацију овог наставног предмета потребно је по ученику 25 листова папира, формата А4, фломастери, бојице, маказе, лепак, селотејп... Учитељ и деца могу користити и приручнике:

– Miloš Klátik kolektív PRAMEN učebnica evanjelického náboženstva pre 3. a 4. roč. Základných škôl. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.

– Marta Bednárová Metodická príručka na vyučovanie evanjelického náboženstva pre 1–4. ročn k základných škôl. Transcius 1999.

ВЕРСКА НАСТАВА**ВЕРСКО ВАСПИТАЊЕ РЕФОРМАТСКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе верско васпитање је да ученици буду ојачани у вери, да се Бог стара о човеку и општеници, а и преко свог народа, позвану и окупљену у Цркви. Највише се старао за нас, кад је дао свог јединорођеног Сина, Исуса, за жртву за наше грехове. Али Исусова жртва је била у ствари победа над смрћу, коју победу ћемо окусити и тако улазити у живот вечни.

Задатак верског васпитања у четвртм разреду основне школе јесте да децу упознамо са делима Бога преко својих светих људи у Старом и Новом завету, па и у историји хришћанске Цркве, до данас, као лични свакодневни доживљај вере.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**IV разред**

(један час недељно, 36 часова годишње)

УВОД

– Упознавање ученика са садржајима програма верског васпитања Реформатске хришћанске цркве за IV разред основне школе.

СВЕТО ПИСМО ЈЕ ПУТОКАЗ ЗА ХРИШЋАНЕ

- Показује старање Бога преко Старог завета;
- Пророци као инструменти Божјег старања о народу Старог завета;
- Упозорење пророка;
- Послушност народа на упозорење: пут ка опроштају;
- Последице одбијања Божје поруке преко пророка.

САВРШЕНА ИЗЈАВА БОГА ПРЕКО СВОЈЕ УТЕЛОВЉЕНЕ РЕЧИ

- Исус је најсавршенији информатор за нас о Богу;
- Исус позива своје ученике да им повери најважније информације о Богу;
- Исус показује на погрешна учења својих савременика;
- Исус приказује Бога не само преко речи, него преко чудеса;
- Исус учи и појединце.

ИСУС НАС УЧИ КАКО ДА ИЗГРАДИМО БРАТСКУ ЗАЈЕДНИЦУ

- Припрема за живот у заједници Цркве: покајање;
- Бог неће одбити никога, који долази код Њега преко Исуса Христа;
- Како Бог прашта нама, тако и ми морамо да опростимо нашим ближњима;
- Исус нас активира за добра дела.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Тема: *Свето писмо као путоказ је први инструмент Боја, а нама говори о себи.* Вероучитељ мора утицати у том правцу да ученици заволе читање Библије већ у овом разреду и то оне делове Старог и Новог завета, који су у складу са интересовањем овог узраста. Читање Библије је била најснажнија карактеристика реформатске хришћанске традиције од доба реформације до данас.

Проучавање Светог писма, нарочито оних делова Новог завета (4. еванђеља) развија заједништво са Христом, јер он није само одраслима, него и деци обећавао. „Ја сам са вама, ако сте двоје или троје, већ сте заједно у моје име”.

Деца морају да закључе: право братство и прави мир са ближњима је једино могући, ако смо у живој вези са Господаром Цркве, са Исусом Христом.

И за децу и за вероучитеље најважније је да се осећају члановима породице Бога, преко Исуса Христа. И да то није само временска, него вечна заједница, која не зависи само од људи, од верских празника и часа веронауке, него постепено обухвата и покрива и свакодневницу и речју целу вечност.

ВЕРСКА НАСТАВА**ВЕРОНАУКА ЕВАНГЕЛИЧКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ А.В.****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ веронауке је упознати децу са Богом чија је суштина љубав. Научити их да на основу вере увиде свој положај у свету, у својој средини, у цркви, у породици; да налазе одговоре на своја питања која се тичу постојања. Одакле смо, куда идемо? Научити их како да се понашају са другим људима, да прихватају разноликости и да дарују своју унутрашњу вредност кроз љубав.

Задаци веронауке евангеличке хришћанске цркве а.в. јесу да се:

- развија вера и љубав према свим људима,
- развија брига за ближње, друге и болесне,
- развија код ученика да постану вредни људи нашег друштва који носе унутрашње благо у својој вери и љубави према свим људима,
- ученици упознају:
 - са основама хришћанског учења,
 - да је у духу реформације, цркви стално потребна реформа.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**IV разред**

(један час недељно, 36 часова годишње)

Ко је Исус?

Циљ: довести ученике до истине: Исус Христ је син Божји, Избавитељ.

Основна мисао:

- кад бисмо били у могућности питати прве хришћане – Ко је Исус? – они би нацртали рибу. Зашто?
- у јеванђељима Исус има различита имена
- шта ти мислиш – што је најважније у особи Исуса Христа?
- шта означава име хришћанин?

Представљање Исуса у Јерусалимској цркви

Циљ: дати пример ученицима преко Исусових речи: да будем у дому свога Оца

Основна мисао:

- упознати значај имена Исус,
- понашање 12 годишњег Исуса у цркви из библијског текста,
- решавање разних задатака,
- решити загонетку.

Час ученика

Циљ: провера наученог градива

Основна мисао:

- преко задатака за понављање учврстити научено градиво,
- разрешити загонетку,
- библијски квиз,
- разјаснити значење речи, оријентисање на карти Палестине у време Исуса.

Саопштим твоје име људима

Циљ: да ученици разумеју Божји план спасења

Основна мисао:

- Упознати Јована Крститеља који се појављује „као особа, која припрема пут Господњи”;
- Задаци:**
- Шта ћемо – питали су многи. Маса, цариници, војници. Решење загонетке по Јн. 3. Покрштење Исуса – шта се десило? Шта за нас значе речи из Исаја 43,1?
- Када то говори свештеник у цркви?

Кушање Исуса

Циљ: видети како нама може помоћи ова прича.

Основна мисао:

- Упознавајући реч „кушање” добити пример да се и ми можемо супроставити искушењу,
- не дај да паднемо у искушење,
- шта је највеће искушење за тебе?
- Решавање разних задатака.

Час ученика

Циљ: провера наученог градива

Основна мисао:

- На основу понављања задатака учврстити градиво.

Позивање ученика

Циљ: да би ученици били упознати са Исусовим речима „следи ме”

Основна мисао:

- Упознајмо имена 12 ученика. Шта су урадили кад их је Исус ословио речима: Следи ме.

	Како ћеш ти одговорити? – разрешити загонетку – серпентине		– у загонетки су сакривене Исусове речи. Пронађи 10 речи и формирај у реченицу. – зашто има овај део градива наслов – „Ја и Отац једно смо!”
Свадба у Кани Циљ: да би ученици разумели шта је чудо	Основна мисао: Како је изгледала свадба у време Исусово? За шта су служили камени судови? Чудо је знак, којим је Исус показао своју моћ и славу.	Исус говори у сликама – Мт. 13, 35. Циљ: Упознати ученике са Исусовим методом поређења	Основна мисао: Сејач семена – Мт. 13, 1–9. – на којим различитим местима се спроводи сетва? – шта се дешава са семенима? – тумачење поређења – Мт. 13, 18–23. Питање: која слика је теби најближа? Зао слуга – Мт. 18, 21–35. – ово поређење се бави са опраштањем (један другоме) Цариник и фаризеј – Лк. 18, 9–14. – нека ученици одиграју приказ, да виде какав је осећај бити у улози цариника и фаризеја Ко је мој библијски? – Лк. 10, 25–37. – значај ове речи у различитим језицима – значај у доба Исуса – данас
Проповед у Назарету Циљ: упознати ученике са почетком Исусовог наступа	Основна мисао: Исус у Назарету наступа као најављен Месија. Зашто Му нису веровали, кад се представио према пророчанству? Одакле је цитирао речи: „Дух Господњи је на мени...”? Задаци		Основна мисао: На примерима показати библијски пут Богати младић – Мк. 10, 17–27. – шта га тера да иде за Христом? – шта види у њему? – после разговора зашто напушта Исуса? Слепац Вартимеј – Мк. 10, 46–52. – шта значи кад је неко слеп? – одиграти тачно причу – шта је улога ученика? Закеј – Лк. 19, 1–10. – тумачити реченицу: „данас дође спасење овој кући.” – Исус те види
10. час: Час ученика Циљ: провера наученог градива	Основна мисао: Преко задатака на понављање учврстити градиво.	„Следи ме!” – Мк. 10, 21. Циљ: да би ученици упознали пут на којем могу бити Христови следбеници	Основна мисао: Лазарово ускрсење – Јн. 11, 1–44. – зашто чини Исус чуда – пронађи из Новог Завјета Исусова чуда – како одговори сам Исус на следеће питање: зашто је ово чудо (ускрсење Лазарево) – тумачи Исусову реченицу из Јн. 11, 25–26.
Исус лечи Циљ: објаснити гледиште, према којем је болест последица греха	Основна мисао: Након прочитања библијског текста из Мт. 4, 23–24. разумети Исусов корак: помаже јер је човек болестан и грешан – Мк. 2, 1–12. На основу тога шта је важније?	Исус је ускрсење и живот – Јн. 11, 25. Циљ: да би ученици упознали у Исусу вечни живот	Основна мисао: Оптужница против Исуса. Синедрион Израела: првосвештеници, фаризеји, садудеји Текст за читање – Јн. 11, 45–47. Ко је другачије учио, као што је било написано у Мојсијевом закону, био је проглашен за јеретика.
Множење хлебова Јн. 6, 1–15. Циљ: показати ученицима у причи на помисао „краљевине”. Повући паралелу између хлеба и „хлеба живота”.	Основна мисао: Зашто следе људи Исуса? Након множења хлебова зашто се повуче у самоћу? Одговор је у текстовима Мт. 14, 23 и Мк. 6, 46. Исус је „хлеб живота”! Задаци: Направити репортажу са особама приче. Како су преживели догађаје?		Основна мисао: Замислимо да смо журналисти и да пишемо извештај у смислу Јн. 12, 12–19. Да поставимо питања Исусу: – кад је неко популаран, многи га следе. Шта треба учинити да постане непопуларан? – какав је подмукао човек?
Центурион из Капернаума Мт. 8, 5–13. Циљ: разумети речи Исусове: „нека ти буде по вери твојој”	Основна мисао: Шта је покренуло Центуриона да тражи помоћ код Исуса? Показати ученицима, како разумети речи центуриона који је био поган. Како је разумео Исус његову причу о својој моћи над војницима? У чему се изражава Исусова моћ?		Основна мисао: Направити заједно интервју са сејачем, са злим слугом, са цариником и фаризејом.
Ја и Отац једно смо! Циљ: представити Исуса пред ученицима да би видели одакле је његова моћ.	Основна мисао: Избор прича из Новозавјетских текстова да би се објаснила ова проблематика пред ученицима. Утишање олује – Лк. 8, 22–25. – шта су радили ученици кад су били у великој опасности? – осећају да је решење код Исуса. Да ли су сигурни у томе? Исус има моћ над целим светом. – Исус хода по мору – Мт. 14, 22–33. – ученици су поново постављени у ситуацију, да би видели ко је њихов учитељ Петрово сведочанство – Мт. 16, 13–20. Након свих ових догађаја, ученици имају разна мишљења о Учитељу. Петар је ипак припремљен од Бога за искрено сведочење – Мт. 16, 16. Преображење Исусово – Лк. 9, 28–36. На гори сам Бог потврђује Петрове речи – Лк. 9, 35.	Улазак Христов у Јерусалим – Мт. 21, 1–11. Циљ: наћи прави одговор на питање: ко је то?	
Час ученика Циљ: провера наученог градива	Основна мисао: Са понављањем учврстити научено градиво – састављати Исусове речи – када и где се молио Исус?	Час ученика Циљ: провера наученог градива	

	Пронаћи мотивацију код богатог младића, слепца, Закеја. Пронаћи везу између ускрсења Лазаровог и реакцијом Синедриа.		– да ли треба веровати само у то, што властитим очима видимо? – што је карактеристично за следеће појмове: вера – сумња? – направити заједно интервју са Томом. Истаћи мотивацију његове сумње.
Највећа заповест читање: Мт. 22, 34–40. Циљ: показати ученицима, да изнад свих закона стоји љубав	Основна мисао: Које Библијске приче говоре о љубави Бога и ближњих? Шта је љубав? Како то дефинише апостол Павле? – 1. Кор. 13.13. Ко су твоји ближњи? Расправа на темељу текста Јн. 3, 16.	Ученици из Емауса. Циљ: упознати ученике са истином мисије Исуса Христа	Основна мисао: Читање текста Лк. 24, 13–35. „Није ли требало да Христос то претрпи,...?” – како су препознали ученици Исуса? – како можемо ми савремени људи препознати живог Господа?
Слике гестова Циљ: да би ученици имали увид како Исус сам формира догађаје и како се остварују Старозавјетна пророчанства	Основна мисао: Света вечера – Пасха – Мк. 14, 12–25. Шта је Пасха? Како се одиграла? Шта је света вечера? – Лк. 22, 19. Зашто је у нашој литургији пред светом вечером исповест? Задачи: одговори, пронаћи редослед речи	Исус се јавља на мору – чудесан лов риба. Циљ: показати ученицима да постоји могућност новог живота.	Основна мисао: Читање текста Јн. 21, 1–20. – Провера Петра. – да ли још памтите реч „рибар људи”, шта значи ова реч? Исусово проверавајуће питање: „да ли ме волиш” Какав је твој одговор?
Слике гестова Циљ: да би ученици имали увид како Исус сам формира догађаје и како се остварују Старозавјетна пророчанства	Основна мисао: Хапшење Исуса – Мт. 26, 30–46. У молитви „Оче наш” молимо: „Нека буде воља Твоја,” – шта значе ове речи? – шта је чинио Исус у Гетсиманији? Решавање текста Мт. 26, 47–56 – ко је коме рекао?	Христово узеоће на небо Читање: Мт. 28, 18–20., Лк. 24, 44–53. Циљ: показати на задатак сваког хришћанина.	Основна мисао: – шта је задатак ученика? – шта значи реч ученик? – кога ће послати Исус ученицима? – куда одлази Исус? – шта означава реч „мисија”, мисионар? Задачи.
Слике гестова Циљ: да би ученици имали увид како Исус сам формира догађаје и како се остварују Старозавјетна пророчанства	Основна мисао: Исус пред Кајафом – Мт. 26, 57–68. – чиме су оптуживали Исуса? – шта су рекли лажни сведоци? – каква пресуда је донета? Петрово одрицање – Мт. 26, 69–75. – слободан разговор о издаји Петра и Јуде. – да ли има разлике? Која?	Силазак Духа Светог Циљ: показати на стање Исусових ученика пред силазак Духа и након тога.	Основна мисао: Ветар и ватра као слике Духа Светог – дела. 2, 1–13. – како су реаговали људи? – Петрова проповед – како је формирао Лутхер црквену општину? – како је данас присутан Дух Свети? – шта знамо о њему?
Слике гестова Циљ: да би ученици имали увид како Исус сам формира догађаје и како се остварују Старозавјетна пророчанства	Основна мисао: Исус пред Пилатом – Лк. 23–1–12. – чиме су оптужили Јевреји Исуса пред Пилатом? – да ли је Пилат намеравао заштитити Исуса? Распеће Исусово – Мт. 27, 32–56. – како се понашао Исус на крсту? – шта значи његова реч: „Сврши се!”	Час ученика Циљ: провера наученог градива	Основна мисао: Са понављањем учврстити научено градиво.
Час ученика Циљ: провера наученог градива	Основна мисао: У задацима учврстити научено градиво: – Од три одговора изабери прави. – Ко се тако представља? – Из које приче су следеће речи? – Повези следеће речи са одговарајућом причом.	Посета у цркви Циљ: упознавање евангеличке литургије и Богослужења.	Основна мисао: Да би ученици били упознати са уређивањем цркве и са обичајима. Крај школске године Понављање. Основна мисао: Колико позитивних искустава смо добили помоћу наученог градива веронауке.
Ускрсење Исусово Циљ: показати ученицима истину васкрсења	Основна мисао: „што тражите живог међу мртвима?” – Лк. 24, 5. – шта означава реч ускрсење? – шта означава за нас људе? – како можемо у то поверовати? – када светимо ускрсење Исусово? „верујем у ускрсење тела и живот вечни.” Задачи		
Исус се јавља ученицима Циљ: васкрснутог Исуса Христа можемо примити само вером	Основна мисао: „благослов онима који не виде, а ипак верују!” – Јн. 20–29.		

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни предмет веронаука садржи у себи три сегмента кроз која треба предмет деци приказати.
ПОРУКА О БОГУ ОЦУ – СЛИКА РОДИТЕЉА.
ИСУС НАШ ПРИЈАТЕЉ И ПОМОЋНИК – ДЕТЕ ЗАВИСИ ОД ПОМОЋИ И ЉУБАВИ.
ВЕРА У СТВОРЕЊЕ – ОКОЛИНА ЈЕ БОЖЈА.
 – Дете као Божје створење треба поштовати и прихватити његове способности, могућности и немогућности. На часу треба поштовати личност детета.
 – Шта час треба да садржи:
 – На почетку часа направити мост између свакодневнице детета и света библијских приповедака.
 – Циљ часа мора да буде јасан, теолошки и педагошки исправан и истинит.
 – Библијске приповетке приказати на једноставан начин, примењујући принцип очигледности.
 – Језик мора да буде једноставан и прилагођен узрасту ученика.
 – Час треба завршити песмицом, као одговор за оно што се на часу радило.

САДРЖАЈ

	Страна
1. Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму предмета Верска настава за средње школе	1
2. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за трећи разред основне школе	14
3. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за четврти разред основне школе	24

Јавно предузеће „Службени гласник”

и

Историјски институт

објавили су књигу

ЦРКВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА У СРПСКИМ ЗЕМЉАМА (рани средњи век)

Аутор: др **Тибор Живковић**

Обим књиге: 238 страна, формат је Б-5, а повез тврд.

Цена књиге: **430,00** + 40,00 динара (поштански трошкови) = **470,00 динара**.

Књига се може наручити код Одељења продаје на телефон **011/3346-455** и **3233-261**, телефакс **011/3230-580**, или наруџбеницом, купити у Књижари „Правна књига”, Кнеза Милоша број 16, телефон **011/2642-872**, на шалтеру „Службеног гласника” у Немањиној бр. 22–26, **011/363-1049**, и у Књижари „Службени гласник” у Новом Саду, Сутјеска 2, СПЕНС, телефон **021/488-24-09**.

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем:

ЦРКВЕНА ОРГАНИЗАЦИЈА У СРПСКИМ ЗЕМЉАМА

(рани средњи век)

_____ примерака.

Доказ о уплати извршеној на текући рачун **160-14944-58** и наруџбеницу послати поштом или на телефакс број **011/3230-580**.

Наручилац: _____

Место: _____ ул. _____ бр. _____, тел/факс. _____

у _____, _____ 2004. године (М.П.) _____ Потпис наручиоца _____

Издавач: Јавно предузеће „Службени гласник”, Београд, Краља Милутина 27 • Директор и главни и одговорни уредник Бранко Глигорић
Телефони: (Редакција 643-279 и 641-059); (Одељење претплате 323-30-37); (Одељење продаје и огласа 334-64-55 и 323-32-61, факс 323-05-80).

ТЕКУЋИ РАЧУН: 160-14944-58

Штампа: Штампарија „Гласник” – Београд, Лазаревачки друм 15